

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMADA DIŞ TİCARETİN YERİ VE ÖNEMİ: TÜRKİYE VE BRIC ÜLKELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ*

The Place And Importance Of Foreign Trade In Sustainable Development: A Comparative Analysis Of Turkey And BRIC Countries

Öğr.Gör. Melahat YEŞİLKAYA

Aksaray Üniversitesi, Ortaköy Meslek Yüksekokulu, Aksaray/Türkiye

Yeşilkaya, M. (2017). "Sürdürülebilir Kalkınmada Dış Ticaretin Yeri ve Önemi: Türkiye ve BRIC Ülkelerinin Karşılaştırmalı Analizi", Vol:3, Issue:13; pp:67-84 (ISSN:2149-8598)

ARTICLE INFO

Article History

Makale Geliş Tarihi
Article Arrival Date
12/07/2017
Makale Yayın Kabul Tarihi
The Published Rel. Date
21/08/2017

Anahtar Kelimeler

Sürdürülebilir Kalkınma,
Uluslararası Ticaret,
Türkiye, BRIC Ülkeleri.

Keywords

Sustainable Development,
International Trade,
Turkey, BRIC Countries.

ÖZ

Günümüzde dünya gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler olmak üzere iki kutba ayrılmaktadır. Türkiye gibi bu iki kutup arasında kalan gelişmekte olan ülkelerin temel amacı ise, bir an önce kalkınma hamlesini gerçekleştirerek gelişmiş ülkelerdeki refah seviyesine ulaşabilmektir. Gelişmekte olan ülkeler için, uluslararası ticaretin katkıları olmadan kalkınabilmek mümkün değildir. Dış ticaret ile başta teknoloji ve sermaye temini ile birlikte, bilgi birikimi ve uzmanlaşmaya dayalı üretimin sağlanabilmesi ve bunun sonucunda da üretim ölçeğinde meydana gelen artışlar; ekonomik büyüme üzerinden toplumun refahına katkı sağlamaktadır. Özellikle bir ülke, yüksek teknoloji ihrac eden ülke konumundaysa, bilgiye ve dolayısıyla uluslararası bir güce sahip ülke olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, yükselen piyasa ekonomileri içerisinde yer alan Türkiye ve BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) ülkelerinin kalkınma serüvenini, makro ekonomik göstergeler çerçevesinde incelemek, ülkelerin göreceli olarak üstün oldukları tarafları ortaya koymak ve Türkiye'nin daha hızlı kalkınabilmesi, 2023 ihracat hedeflerine ulaşabilmesi için çıkarımlarda bulunmaktır.

ABSTRACT

Today, the world is divided into two poles, which are developed and underdeveloped countries. The main objective of the developing countries, like Turkey, between these two poles is to reach the level of prosperity in the developed countries by carrying out the developmental advance as soon as possible. It is not possible for developing countries to develop without the contribution of international trade. The foreign trade, especially technology and capital, along with the accumulation of knowledge and specialization, and consequently the increase in production scale, contributes to the welfare of society through economic growth. Especially when a country is a high-tech exporting country, it turns out to be a country with knowledge and therefore an international power. In this context, the purpose of this study is to examine the development adventure of Turkey and BRIC (Brazil, Russia, India and China) countries in the emerging market economies within the scope of macroeconomic indicators, to show the countries where the countries are relatively superior and Turkey's can be to developed more quickly, 2023 export targets can reach the inferences.

1. GİRİŞ

Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ekonomilerde büyüme, kalkınmanın hızlandırılması, işsizliğin önüne geçilmesi, enflasyonun kontrolü gibi kısa vadeli politik hareketlere öncelik verilmiştir. Ancak bütün bunlar gerçekleşirken kalkınma ekonomisine yönelik eleştiriler artmaya başlamış, nüfus artışı ve sanayileşme ile birlikte doğal kaynaklara olan talebin ve bu kaynaklar üzerindeki baskının artışı küresel boyuttaki zenginliğin ve üretim-tüketim faaliyetlerinin devamlılığı konusunda sorgulamaların ihtiyacını gözler önüne sermiştir. Bu noktada toplumların gelişiminin devamlılığının yalnızca ekonomik açıdan değerlendirilmesi yerine ekonomik, sosyal ve çevresel unsurları bir arada

*Bu çalışma 18-19-20 Mayıs 2017 tarihinde, Alanya Alaaddin Keykubad Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulmuştur.

barındıran daha kapsamlı bir değerlendirmeye gidilmeye başlanmıştır. Böylelikle çok boyutlu bir kavram olan “sürdürülebilir kalkınma” ortaya atılmıştır (Aksu, 2011:5).

1960'lı yıllarda çevreye verilen tahribatın boyutlarının algılanmaya başlanması ile tetiklenen çevre ve ekoloji hareketi, 1970'lerde uluslararası boyuta ulaşmış, 1983 yılında Birleşmiş Milletler (BM) tarafından Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun kurulmasına sebep olmuştur. İlerleyen zamanda, çevre sorunlarına çözüm üretmenin ön plana çıktığı uluslararası platformlarda, çevrenin kalkınma ile ilişkisinin kurulduğu ve sürdürülebilir kalkınma kavramının tanımlandığı 1987 Brundtland Raporu oluşturulmuştur. 1987'de bu komisyon tarafından düzenlenen Ortak Geleceğimiz raporuyla geliştirilen sürdürülebilir kalkınma kavramı, 1992'de Gündem 21 ve Rio de Janeiro'da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Zirvesi ile birlikte, kalkınma söylevinde önde gelen ibarelerden biri durumuna gelmiştir (Adams, 2001). 1992'deki Rio Konferansı'nda benimsenen kararlar ile birlikte, 1997'de Rio +5 Zirvesi ve 2002'de Johannesburg Zirvesi (Rio +10) ile Rio Konferansı'nda onaylanan ilkelerin bir bütün içinde nasıl uygulandığı ele alınmıştır.

Bu çalışmada, yükselen piyasa ekonomileri içerisinde yer alan Türkiye ve BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) ülkelerinin kalkınma serüveninin, makro-ekonomik göstergeler çerçevesinde incelenmesi, ülkelerin göreceli olarak üstün oldukları tarafların ortaya konulması ve Türkiye'nin daha hızlı kalkınabilmesi, 2023 ihracat hedeflerine ulaşabilmesi için çıkarımlarda bulunulması amaçlanmıştır. Bu çerçevede, öncelikli olarak sürdürülebilir kalkınmanın teorik yapısı ve yükselen ekonomilerde dış ticaretin yeri incelenmiştir. Hemen akabinde, yükselen ekonomiler içerisinde yer alan Türkiye ve BRIC (Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin) ülkelerinin makro-ekonomik göstergelere dayalı büyüme ve kalkınma serüvenleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN TANIMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Sürdürülebilir Kalkınma, geleceği bugünle bütünleştiren kalkınma demektir. Birleşmiş Milletlere 1987 yılında sunulan bir raporda Sürdürülebilir Kalkınma, “bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak” olarak tanımlanmaktadır. Önceleri çevresel hassasiyet üzerine bina edilen bu kalkınma modeli, zamanla sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda da gündeme gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınmanın temelinde kaynakların korunması ve geliştirilmesi bulunmaktadır. Kaynakların sürekli olarak, korunarak değerlendirilmeleri, özellikle yenilenebilen kaynakların kendilerini yenileme sınırları aşılmadan kalkınmaya destek olabilmeleri, çevreyi koruyan kalkınma felsefesinin temelini oluşturmaktadır (Zengin, Başkurt ve Es, 2014:5). Sürdürülebilir kalkınma kavramı, endüstri devrimi ile başlayan ve günümüzde de devam eden, ham maddenin işlenmiş ürüne dönüştürülmesi süreçlerinin, yalnızca ekonomik faydaya dayalı, uzun vadede çevresel ve sosyal gelişimin önünü tıkayan sisteme karşı bir alternatif olarak ileri sürülmüştür. Kavramın kabul görmeye başlaması, 1970 ve 1980'li yıllardan başlayarak bir dizi uluslararası toplantıda dile getirilmesiyle olmuştur. Kavramın ilk kez ortaya atılışı, 1972 yılında Roma Kulübü tarafından hazırlanan “Büyümenin Sınırları” adlı raporla gerçekleşmiştir. Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nden Meadows ve ekibinin yürütmüş olduğu bu çalışmada, World3 adlı bir model kullanılarak küresel ekonomik sistemin beş alt sistemi (başlığı) olan nüfus, gıda güvenliği, üretim, çevre kirliliği ve yenilenebilir olmayan doğal kaynakların tüketiminin birbirleriyle olan bağlantıları araştırılmıştır. Bu rapora göre, dünya nüfusunda, sanayileşmede, çevre kirliliğinde, gıda üretiminde ve kaynakların tükenmesindeki mevcut artış eğiliminin aynen devam etmesi halinde, yüzyıllık bir zaman içinde dünyadaki büyümenin sınırlarına ulaşılacağı belirtilmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak, nüfusun ve endüstriyel üretim kapasitesinin hızlı bir şekilde düşmesinin muhtemel olduğu öngörülmüştür (Meadows ve Meadows, 1972).

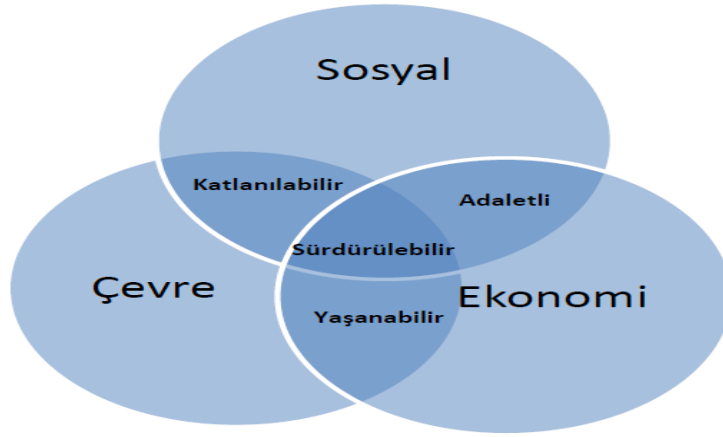
Haziran 1972'de İsveç'in Stockholm kentinde yapılan Birleşmiş Milletler Stockholm konferansı, sürdürülebilir kalkınmayla ilgili ilk çalışma olma özelliğini taşımaktadır ve ardından yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansları sürdürülebilir kalkınmayı uluslararası boyuta taşımıştır (Sanwal, 2003). Bu uluslararası girişimler, çevresel ve ekolojik sorunların küresel boyutu ve kapsamı bakımından bir dönüm noktası olmuştur ve birçok ülkenin çevre politikalarını etkilemiştir (Bonnett, 2013:260). Sürdürülebilir kalkınma, herkesin temel gereksinmelerini karşılamayı ve herkesin daha iyi bir yaşam beklentisini giderme fırsatını sağlamalıdır. Bu nedenle sürdürülebilir kalkınma bir değişim sürecidir (Çiçek, 2012:15).

“Sürdürülebilir kalkınma” ibaresi, resmi olarak ilk kez 1987’de Gro Harlem Brundtland tarafından, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu için hazırlanan “Ortak Geleceğimiz” raporunda tanımlanmıştır. Bu rapora göre, insanlık, gelecek kuşakların gereksinimlerine cevap verme yeteneğini tehlikeye atmadan, günlük ihtiyaçlarını temin ederek ve kalkınmayı sürdürülebilir kılma yeteneğine sahiptir (Ozmehmet, 2008:6-7). Ortak Geleceğimiz (Brundtland Raporu) Raporu’nda sürdürülebilir kalkınmanın hedefleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır (Aksu, 2011:6); 1. Büyümeyi canlandırmak, 2. Büyümenin kalitesini değiştirmek, 3. İş bulma, yiyecek, enerji, su ve sağlık konularındaki temel ihtiyaçları karşılamak, 4. Sürdürülebilir bir nüfus düzeyini garanti altına almak, 5. Kaynak tabanını korumak ve zenginleştirmek, 6. Teknolojiyi yeniden yönlendirmek ve riski yönetmek, 7. Karar verme sürecinde çevre ve ekonomiyi birleştirmek.

1992 yılında Brezilya’nın Rio de Jenerio kentinde 178 ülkenin devlet başkanlarının katıldığı Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı yapılmıştır. Bu Konferans sonucu, sürekli ve dengeli kalkınmayı sağlamak ve insanlar için kaliteli yaşam çevreleri oluşturmak için, devletlerin sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim kalıplarını azaltması, ortadan kaldırması gerektiğinin altı çizilmiş ve sürdürülebilir kalkınma küresel bir sorun olarak kabul edilmiştir. Hemen ardından 1993 yılında Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu kurulmuştur. Türkiye’de, Rio zirvesinde alınan kararların tanınması 1996 yılında yapılan Habitat II konferansı sayesinde olmuştur. Bu konferansla birlikte Türkiye’de Rio zirvesinde alınan kararların uygulanması için önemli adımlar atılmıştır (Ozmehmet, 2008:8-9). 2002 yılında ise Johannesburg’da yapılan Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi(WSSD), Rio’dan sonraki 10 yılı gözden geçirip yeni hedefler belirleme fırsatını vermiştir. Johannesburg zirvesinde; özellikle finans, teknoloji transferi, dış borçlar, ticaret vb. gibi konularda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle işbirliğinin sürdürülebilir kalkınmanın devamlılığı açısından önemi vurgulanmıştır (Yıldırım ve Öner, 2003:10). Türkiye, özellikle Avrupa Birliği uyum süreci kapsamında, sürdürülebilir kalkınma politikalarının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca son yıllardaki 5 yıllık kalkınma planlarında, politikaların sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde oluşturulmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Türkiye, 1996 yılında Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesini ve 2004 yılında da BM iklim değişikliği çerçeve sözleşmesini imzalamıştır. Ayrıca 2004 yılında Ulusal Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu kurulmuştur (Çepik, 2015:9-10).

Ekonomik olarak ülkelerin kalkınma çabası, bazı ülkeleri gelişmiş ülkeler bazılarını ise gelişmekte olan ülkeler potasına koymuştur. Ekonomilerin gündemi uzunca bir süre sadece kalkınmanın hızlanması, işsizliğin önlenmesi, gelir düzeyinin artırılması, enflasyonun kontrol altına alınması gibi daha kısa dönemli hedefler üzerine kurulmuştur. Ancak bu ekonomik ilerleyiş, yenilenemeyen kaynakların tüketilmesine, çevrenin kirletilmesine, sosyal birtakım bozuklukların oluşmasına yol açmıştır. Bunların hep birlikte gelişmesi ve bilinçli olarak hareket edilmesi sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturmaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyo-kültürel ve çevre boyutu bulunmakta ve her biri karşılıklı olarak birbirini etkilemektedir. Bu temel boyutlar; ekonomi, çevre ve sosyal boyutlardır. Çevresel sürdürülebilirlik boyutu ile bugün sahip olduğumuz ekolojik çevrenin en az bugünkü koşullarla gelecek nesillere bırakılmasının mümkün kılınmasını hedefler. Sosyal sürdürülebilirlik ise, sağlık, hukuk, eğitim gibi toplumun temel taşlarının bozulmadan sürdürülebilmesidir (Howarth, 2012:33).

Şekil-1, ekonomist Howarth’ın belirtmiş olduğu “*Sustainability, Well-Being and Economic Growth*” eserinden alınan sürdürülebilir kalkınmanın üç temel boyutunu göstermektedir. Üç temel boyut olan ekonomi, çevre ve toplumsal alanda kalkınmanın kesişim noktası sürdürülebilir kalkınmayı ifade etmektedir. Howarth, tüm bu alanlarda meydana gelecek olan kalkınma ile ancak sürdürülebilirlik sağlanabileceğini ifade etmektedir. Bu sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturmaktadır.

Şekil-1: Sürdürülebilir kalkınmanın Temel Boyutları

Kaynak: Howarth, R., B. (2012). *Sustainability, Well-Being and Economic Growth*, Minding Nature, 9.

3. YÜKSELEN EKONOMİLERDE DİŞ TİCARETİN ÖNEMİ

Küreselleşme, dış ticaret ve sermaye hareketi üzerindeki engellerin kaldırılmasına olanak tanınması bakımından uluslararası ticaret üzerinde etkisi göz ardı edilemeyecek bir olgudur. Küreselleşme, ülkelere finansal gelişme ve yeni mal ve hizmet ticareti için fırsatlar doğururken aynı zamanda ülkeler arasında çetin bir rekabet ortamı yaratması sebebiyle rekabet gücü zayıf olan ekonomiler için de tehdit unsuru oluşturmaktadır. Yeryüzündeki kıt kaynak sorunundan dolayı ülkeler üretim için gerekli olan ancak kendi sınırları içerisinde karşılayamadığı üretim faktörü ihtiyacını dışarıdan karşılamak durumunda kalmaktadır. Dolayısıyla, hammadde, sermaye, emek ve teknoloji gibi ihtiyaçların karşılanması, ülkelerin ekonomik büyüme ve gelişme sağlayabilmeleri hususunda önem arz etmektedir. Bu nedenle ülkelerin büyüme ve gelişme süreçlerinde milli hasıllarında önemli bir yer tutan dış ticaretin önemini iyi kavramaları gerekmektedir. Bu hususta doğru ticaret politikalarının benimsenmesi önem arz etmektedir. Özellikle 1990'larda dikkatleri üzerine çeken yükselen ekonomiler bu durumlardan en çok etkilenen ülke grubudur. Çünkü yaşadıkları ekonomik gelişmelerin yanında karşılaştıkları zorluklar da bulunmaktadır. Bu zorluklar onları içten ve dıştan gelebilecek tehlikelere açık hale getirmektedir. Bu sebeple ülkelerin nihai amacı olan gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşabilmek için zorlu bir yolu kat etmeleri gerekmektedir. Bu amaçla ülkelerin uluslararası alanda yüksek rekabet gücüne sahip olmaları önemlidir. Literatürde son yıllarda adından sıkça bahsedilen yükselen ekonomiler, yüksek büyüme oranlarına sahip olmaları ve genişleyen pazar payı sayesinde diğer ülkelerin ekonomik faaliyetlerini bu alanlara kaydırması yönünde dikkatlerini üzerine çekmiştir. Temel karakteristik özellikleri göz önünde bulundurularak yükselen ekonomiler "literatürde genel kabul gören bir tanımlaması bulunmayan, dünyadaki diğer ülkelere kıyasla yüksek büyüme performansı gösteren ancak kişi başı gelirleri düşük-orta düzeyi aşamayan, dengesiz gelir dağılımı sorunları ve buna bağlı olarak yoksulluk sorunu yaşayan ve bu problemleri aşabilmek için reformist girişimlerde bulunan, yabancı yatırımlara bağımlı net sermaye ihracatçısı profili sergileyen, dünya ihracatı içerisinde ihracat payları giderek artan ve bu çabaları sonucunda kişi başına düşen GSYH'larda artış kaydeden ekonomiler" olarak adlandırılabilir (Kapkara, 2015:1-2).

Ülkelerin dış ticarete açılması ile birlikte sermaye hareketleri konusunda liberalizasyon artmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelere doğru yayılan ve içinde sermaye, teknoloji, bilgi birikimi ve nitelikli işgücünü barındıran Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY) mobil bir yapı kazanmaktadır. DYY, özellikle gelişmekte olan ülkeler için önemli bir faktördür. DYY, girdiği ülkenin üretim, istihdam, gelir, fiyatlar, ihracat, ithalat, ekonomik büyüme, ödemeler dengesi ve genel anlamda o ülkenin refahının artması yönünde pozitif etki yapmaktadır. Ülkenin dış ticarete açılması ile birlikte ülkeye girebilecek bir DYY, ülkenin teknolojik gelişmesine ve o ülke ile dünya ülkeleri arasındaki ekonomik uyum ve ekonomik büyümenin sağlanmasına olanak tanıyacaktır (Çakmak, 2014:25). Günümüz küreselleşmesinin ortaya çıkardığı bu gelişmelerden yararlanan BRIC ülkelerinden Brezilya, Hindistan ve Çin, küresel değer ve yenilik zincirleri aracılığı ile diğer yükselen ülkelere ayrılıp, gelişmiş ülkelerle daha hızlı bir yakınsama sürecine girmişlerdir. Özellikle Çin ve Hindistan'ın dünya ekonomisindeki artan önemleri, geçmişteki pek çok örnekten, buna Japonya da dahil, oldukça farklılık

göstermekte; giderek daha verimli kullanmaya başladıkları büyük nüfus potansiyelleri, genişleyen nüfus alanları, artan teknoloji düzeyleri, çektikleri doğrudan yabancı sermaye miktarları ve döviz rezervleri bu ülkelerin en önemli avantajlarını oluşturmaktadır. Brezilya ve Rusya, Çin ve Hindistan kadar iyi performans göstermeseler bile çok sayıda yetişmiş, eğitilmiş profesyonellerinin olması, gelmiş oldukları teknolojik seviye gibi çeşitli nedenlerden dolayı performanslarını arttırmaları beklenmektedir (Özkul, 2011:5,63). Brezilya nükleer, uzay, astronomi ve derin petrol araştırmalarında; Rusya, nükleer, uzay ve askeri teknoloji alanlarında oldukça ileri durumdadır. Diğer taraftan, Türkiye ise, 1970'li yılların ortasından itibaren karşı karşıya kaldığı petrol krizinin ülke ekonomisinde yaratmış olduğu sorunları ortadan kaldırmak ve ekonominin gidişatına işlerlik kazandırmak için, 1980 yılının Ocak ayında 24 Ocak kararları olarak bilinen geniş kapsamlı bir ekonomik paketi uygulamaya koymuştur (Varol, 2003). 24 Ocak kararları ile birlikte 1980 sonrası Türkiye ekonomisinde dışa açık ve ihracata yönelik bir sanayileşme modeli benimsenmiştir. Esnek kur politikası uygulamasına geçilerek Türk Lirası, ABD doları karşısında yüksek oranda devalüe edilmiştir. Yine bu dönemde, ihraç ürünlerimize dış piyasalarda rekabet gücü kazandırılması ve ihraç ürünleri içinde sanayi mamullerinin payının artırılması amacıyla yeni teşvikler uygulamaya konulmaya başlanmıştır (Parasız, 2004: 288) ve 24 Ocak kararları ile ülkenin dış ticaret açığının ihracat artışı ile giderilmeye çalışılmıştır (Tecer, 2003: 71; Erdoğan, 2006: 2). Ekonomik büyüme ve kalkınma için, gerekli olan en sağlıklı döviz girişinin ihracat yoluyla sağlanacağı düşüncesiyle, döviz gelirlerini arttırmak için ihracata büyük önem verilmesi gerektiğine inanılmıştır. Uygulanan politikalar sonucunda kriz yılları hariç olmak üzere bu tarihten itibaren hem ihracatta hem de büyümede önemli bir performans sergilenmiştir(Takım, 2010: 2).

4. YÜKSELEN EKONOMİLERİN MAKROEKONOMİK GÖSTERGELERE DAYALI KALKINMA VE BÜYÜME SERÜVENİ

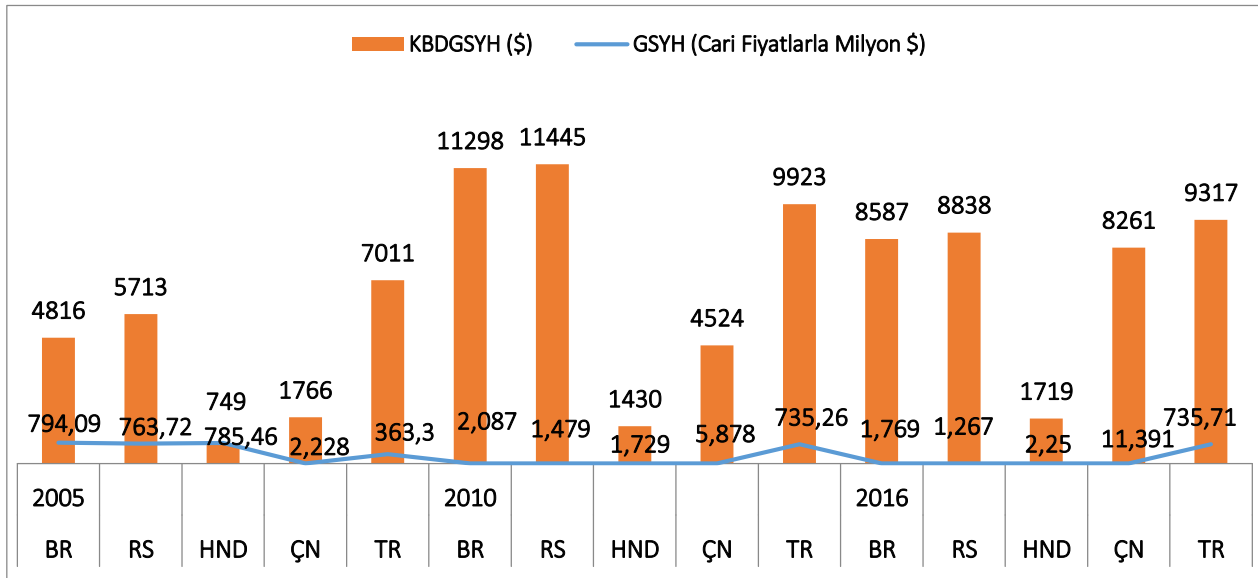
BRIC grubuna dâhil ekonomilerin, 2000'li yıllarda sergiledikleri hızlı ve etkileyici performansla önemli bir yol kat ettikleri, inkâr edilemez büyük bir gerçektir. Öncelikle, söz konusu ekonomilerin hepsinin, küresel ekonominin en büyük oyuncularında geldiğinin altını çizmek gerekir (Karahan, 2014:8-9). 2008'de ortaya çıkan küresel mortgage krizinin olumsuz yansımaları ile 2015 yılında emtia fiyatlarındaki çöküşün de etkisiyle yavaşlayan BRIC ekonomilerinin görünümü, emtia fiyatlarındaki nispi toparlanma ile birlikte iyileşme göstermiştir. 2015'te çok sert bir şekilde daralan Brezilya ve Rusya gibi emtia ihracatçısı ülkelerde söz konusu daralma yavaşlamış ve Çin ekonomisine ilişkin endişeler azalmıştır. Öte yandan Fed'in 2016'nın ilk on ayında faiz artırmaması, Japonya ve Avrupa merkez bankalarının genişletici politikalarını sürdürmeleri geliştirmekte olan ülkelere sermaye girişlerinin devam etmesini sağlamış ve bu ülkelerde büyümeyi desteklemiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda BRIC ülkeleri (Rusya hariç) hızlı bir şekilde toparlanarak, Dünya Nominal Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) sıralamasında ilk 10 içinde yer almayı başarmışlardır. Bu bağlamda Çin, 2005 yılında sahip olduğu 2,22 trilyon \$'lık Nominal GSYH'sını, 2016 yılında 5 kat artırıp 11,39 trilyon \$'a çıkararak, Amerika Birleşik Devletleri'nden sonra dünyanın en büyük ekonomisi olma sıfatını kazanmıştır. Aynı zamanda Çin, 2005 yılı itibariyle önemli bir refah göstergesi olan Kişi Başına Düşen GSYH'sını, 1766 \$ seviyesinden 2016 yılında 8261 \$ seviyesine taşımış olup, Dünya Bankası gelir kategorileri çerçevesinde alt orta gelirli ülkeler kategorisinden üst orta gelirli ülkelere kategorisine yükselmiştir. Hindistan ise, 2005 yılında sahip olduğu 785 Milyar \$'lık Nominal GSYH'sını, 2016 yılı itibariyle 2,8 kat artırarak 2,25 trilyon \$ seviyesine taşımıştır. Diğer taraftan, 2005 yılı itibariyle Dünya Bankası gelir sınıflandırmasına göre, düşük gelirli ülkeler kategorisinde olmasına neden olan 749 \$'lık KBDGSYH'sını, 2016 yılında 1719 \$ seviyesine çıkararak, alt orta gelirli ülkelere kategorisine yükselmiştir. Çin'in ve özellikle Hindistan'ın, yüksek nüfuslarına bağlı olarak KBDGSYH değerleri açısından arka sıralara düştüğü görülmektedir(Şekil-2).

Latin Amerika'nın önde gelen ekonomisi Brezilya ise, 2005 yılı itibariyle 794 milyar \$'lık Nominal GSYH'sını, 2014 yılında 2,34 trilyon \$'a kadar yükseltmiştir. Ancak, 2015 yılında, petrol fiyatlarının düşük seyretmesi ve Çin'in yavaşlaması, enerji ihracatçısı olan ve ihracatının % 20'sini Çin'e gerçekleştiren Brezilya'nın emtia fiyatlarını ve ihracatını da düşürmüştür. Ülkenin büyümesi negatif seviyelerde gerçekleşmeye başlamış ve ülke resesyona girmiştir(Turkishtime Global Export, 2015:3). Bu nedenle, 2016 yılında ülkenin Nominal GSYH'sı 1,76 trilyon \$ seviyesine kadar gerilemiştir. KBDGSYH'sını ise, 2005 yılında 4816 \$ seviyesinden, 2016 yılına gelindiğinde 8587 \$ seviyesine taşıyarak, üst orta gelirli ülkelere kategorisine yükselmiştir(Şekil-2).

Diğer taraftan Rusya, 2005 yılında sahip olduğu 763 milyar \$'lık Nominal GSYH'sını, 2013 yılına kadar pozitif bir ivme yakalayarak 2,09 trilyon \$'a çıkarmayı başarmıştır. Ancak 2014 yılına gelindiğinde, yaşamış olduğu Ukrayna krizi ve hemen akabinde gerçekleşen petrol fiyatlarındaki düşüşler, hızlı sermaye çıkışları rublenin devalüasyonuna sebep olmuştur. Bu nedenlerle Rusya'da, kamu geliri ve ihracat azalarak ekonomik durgunluk baş göstermeye başlamıştır. Ruble 2015 yılında % 20 kadar değer kaybı yaşamıştır. 2016 yılı itibariyle Suudi Arabistan ile ABD'li kayagazı üreticileri arasındaki savaş nedeniyle düşmeye devam eden petrol fiyatları ve Dünya genelinde oldukça ılıman geçen kış aylarının ısınma konusunda doğalgazın yanı sıra petrole olan talebi de düşürmesi nedeniyle Rusya'nın Nominal GSYH'sı 1,26 trilyon \$ seviyesine kadar gerilemiştir. Bu şartlar altında 2005 yılında 5713 \$ olan KBDGSYH'sını, 2016' da 8838 \$ seviyesine taşımış ve üst orta gelirli ülkeler kategorisinde yerini almıştır (Şekil-2).

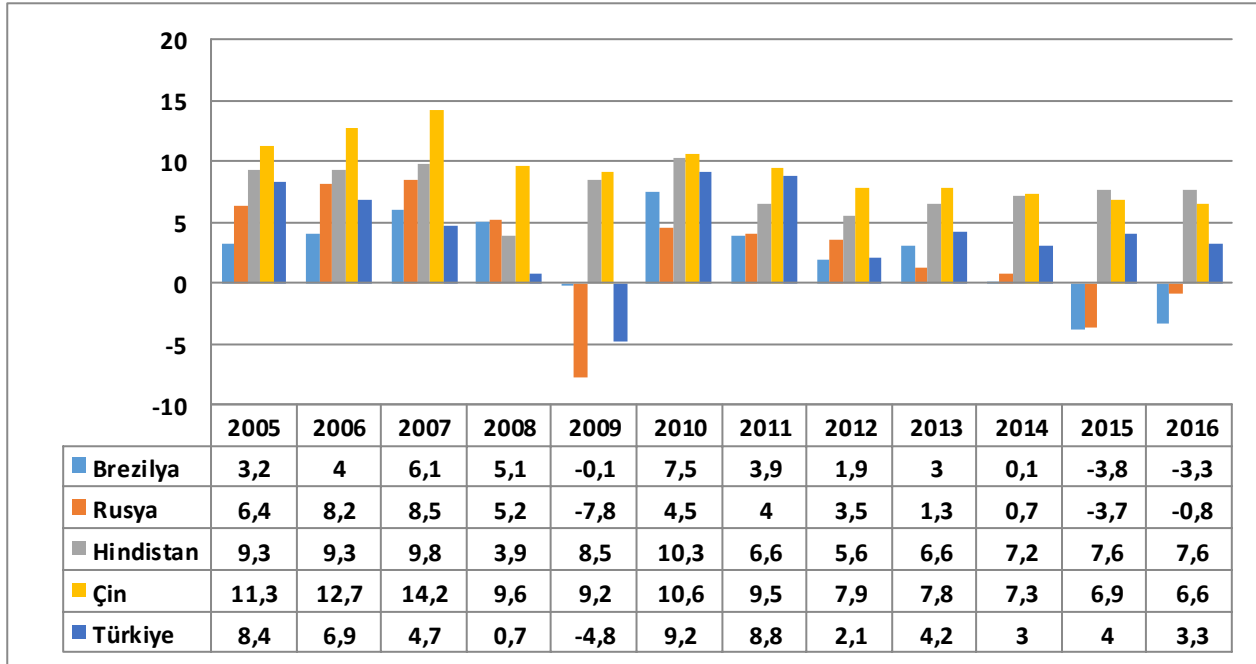
Türkiye'ye baktığımızda, Nominal GSYH değeri açısından BRIC ülkelerinin gerisinde kaldığını görüyoruz. 2005 yılı itibariyle 363 milyar \$'lık Nominal GSYH'sını, 2016 yılında 735 milyar \$ seviyesine taşıyabilmiştir. 2005 yılında 7011 \$ olan KBDGSYH'sını ise, 2016 yılı itibariyle 9317 \$ seviyesine yükselterek, üst orta gelirli ülkeler kategorisinde yerini almıştır (Şekil-2).

Şekil-2: 2005-2016 Yılları Arası BRIC Ülkelerinin ve Türkiye'nin Büyüme Performansı (KBDGSYH, \$ /Cari Fiyatlarla Nominal GSYH, Milyon \$)

*BR(Brezilya), RS(Rusya), HND (Hindistan), ÇN (Çin) ve TR (Türkiye) olarak ifade edilmiştir.

Kaynak: www.imf.org web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

Şekil-3: 2005-2016 Yılları Arası BRIC Ülkelerinin ve Türkiye'nin Büyüme Oranları (%)

Kaynak: www.imf.org web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

Şekil-3'teki verilere göre; 2005 yılında en yüksek büyüme oranlarını yakalayan ülkeler arasında, başta % 11,3'lük büyüme oranı ile Çin, hemen arkasından % 9,3 oranıyla Hindistan ve sonrasında ise % 8,4 oranıyla Türkiye gelmektedir. 2008 yılının Eylül ayında Amerika Birleşik Devletleri'nde konut piyasalarında patlak veren mortgage krizinden hem BRIC Ülkeleri hem de Türkiye olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu dönemde, Türkiye'de büyüme oranı % 0,7'ye kadar gerilemiştir ve bu olumsuzluk 2009 yılında da devam ederek Türkiye ekonomisi % -4,8 oranında daralmıştır. Hindistan'da ise, 2008 yılında büyüme oranı %3,9 seviyelerine kadar düşmüştür. 2009 yılına gelindiğinde, Çin ve Hindistan diğer ülkelere kıyasla çabuk toparlanmışlardır. Bu krizin etkileri 2009 yılında, Brezilya ve Rusya'da derin bir şekilde hissedilmeye devam etmiştir. Brezilya ekonomisi %-0,1 oranında ve Rusya ekonomisi ise %-7,8 oranında daralmıştır. 2010 yılında küresel krize karşı alınan önlemler sayesinde Türkiye, hızlı bir toparlanma süreci yaşamış ve % 9,2 oranında büyüme kaydederek, tarihinin en yüksek büyüme ivmesini yakalamıştır. Ancak bu başarı uzun sürmemiştir. 2010 yılından itibaren başta Tunus, Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, Cezayir, Ürdün ve Yemende büyük çapta başlayıp, daha sonra Moritanya, Suudi Arabistan, Umman, Irak, Lübnan ve Fas'ta küçük çapta olmak üzere tüm Arap Dünyasında baş gösteren, Arap halklarının demokrasi, özgürlük ve insan hakları taleplerinden ortaya çıkan, halk ayaklanmalarının ve silahlı çatışmaların yoğun olarak yaşandığı Arap Baharı nedeniyle, 2012 yılından itibaren Türkiye düşük bir büyüme performansı sergilemiştir. Diğer taraftan Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye yoğun bir şekilde göç etmesi ve 15 Temmuz 2016'da yaşanan darbe girişimi büyüme oranlarının daha da düşmesine yol açmıştır. Diğer taraftan Brezilya ekonomisi, enflasyonun yüksek seyretmesi, kamu maliyesi göstergelerinin bozulmaya devam etmesi ve yatırımların düşük seyretmesi sonucunda 2015 yılında % -3,8 oranında daralmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015:17). 2013 yılından itibaren % 1,3 oranında daralmaya başlayan Rusya ekonomisi, yerli paranın değer kaybetmesi, petrol fiyatlarında devam eden düşüş ve hizmetler sektöründeki gerileme nedeniyle büyüme eğilimini devam ettirememiş ve 2016 yılında % -0,8 oranında küçülmüştür. Gelişmekte olan ülkelerin motoru olan Çin ekonomisi, 2013 yılı itibarıyla azalan tüketim ve zayıflayan ihracat nedeniyle gerileme kaydederek, % 7,8 oranında büyümüştür. Bu yavaşlama eğilimi 2016 yılına kadar devam etmiştir ve Çin ekonomisi % 6,6 oranlarına kadar gerilemiştir. 2008 küresel krizinden sonra yaşanan durgunluk ve talepteki zayıflama nedeniyle emtia fiyatlarının aşağı yönlü düşmeye başlaması Hindistan ekonomisinin büyüme ivmesini azaltmıştır. Ancak bu olumsuzluklara rağmen, 2016 yılı itibarıyla diğer BRIC Ülkeleri ve Türkiye'nin büyüme performansının üzerine çıkarak % 7,6 oranında büyüme kaydetmiştir (Maliye Bakanlığı, 2013:14-15).

Tablo-1: BRIC Ülkelerinde ve Türkiye’de GSYH Sıralaması, Nüfus ve İşsizlik Rakamları (2016)

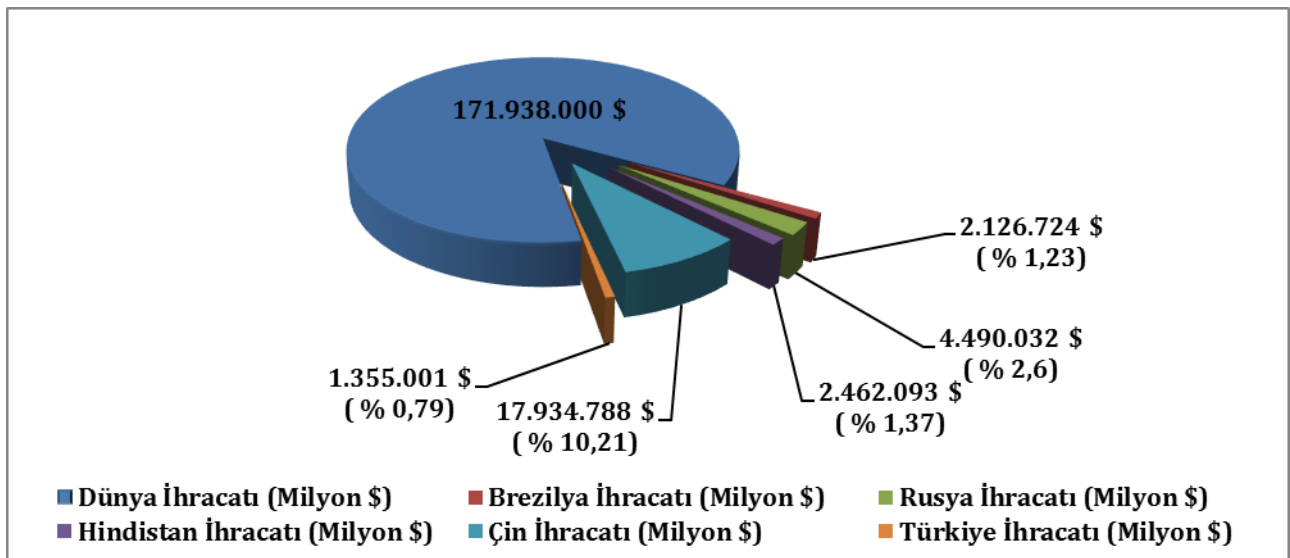
	Dünya Nominal GSYH Sıralaması	Nüfus Miktarı (Bin Kişi)	İşsizlik Oranı* (%)
Brezilya	9	206,09	9
Rusya	14	143,44	5,6
Hindistan	7	1309,713	4,9
Çin	2	1378,984	4,1
Türkiye	18	78,96	11,1*

*İşsizlik oranı olarak, BRIC(Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin) Ülkeleri için 2015 yılı; Türkiye için 2016 yılı verisi kullanılmıştır.

Kaynak: www.imf.org, www.wto.org ve www.worldbank.org.tr web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

BRIC ülkelerinin toplam nüfusu 3 milyar kişiyi aşmakta, bu da dünyanın toplam nüfusunun yarısına karşılık gelmektedir. Tablo-1’deki verilere göre; 1,3 milyarlık nüfusa sahip olan Çin Hükümeti’nin, Dünya Nominal GSYH sıralamasında 2016 yılı itibariyle 2. sırada yer aldığını ve işsizlik oranının ise 2015 yılı itibariyle % 4,1 oranında gerçekleştiğini görüyoruz. Aynı şekilde, 1,3 milyarlık nüfusa sahip olan Hindistan’ın Dünya Nominal GSYH sıralamasında 2016 yılı itibariyle 7. sıraya yükseldiğini ve işsizlik oranının ise 2015 yılı itibariyle % 4,9 oranında gerçekleştiğini görüyoruz. BRIC ülkelerinin parlayan yıldızları olan Çin ve Hindistan ekonomileri, milyarlarca ifade edilen nüfusa sahip olmalarına rağmen, yüksek GSYH rakamlarına ulaşmış, çok düşük işsizlik oranlarını tutturarak büyük bir başarıya imza atmışlardır. Rusya ekonomisi de 2016 yılı itibariyle, 143 milyonluk nüfusa rağmen, 2015 yılında % 5,6 seviyesinde bir işsizlik oranına sahip olup, 2016 yılı itibariyle Dünya Nominal GSYH sıralamasında 14. sırada yerini almıştır. Diğer taraftan Brezilya, 2016 yılı itibariyle, 206 milyonluk nüfusuyla 2015 yılında % 9 seviyesinde bir işsizlik oranına ulaşmış ve Dünya Nominal GSYH sıralamasında ise 2016 yılında 9. sırada yerini almıştır. Türkiye’nin ise, BRIC ülkelerine kıyasla, 2016 yılı itibariyle 78 milyon ile en düşük nüfus miktarına ve % 11,1 ile en yüksek işsizlik oranına sahip olduğu görülmektedir. Dünya Nominal GSYH sıralamasında da Türkiye, 2016 yılı itibariyle, BRIC ülkelerinin gerisinde kalarak 18. sırada yerini almıştır.

Şekil-5: 2005-2015 Yılları Arası Toplam Dünya İhracatı-BRIC Ülkeleri ve Türkiye Toplam İhracatı (Milyon Dolar, %)

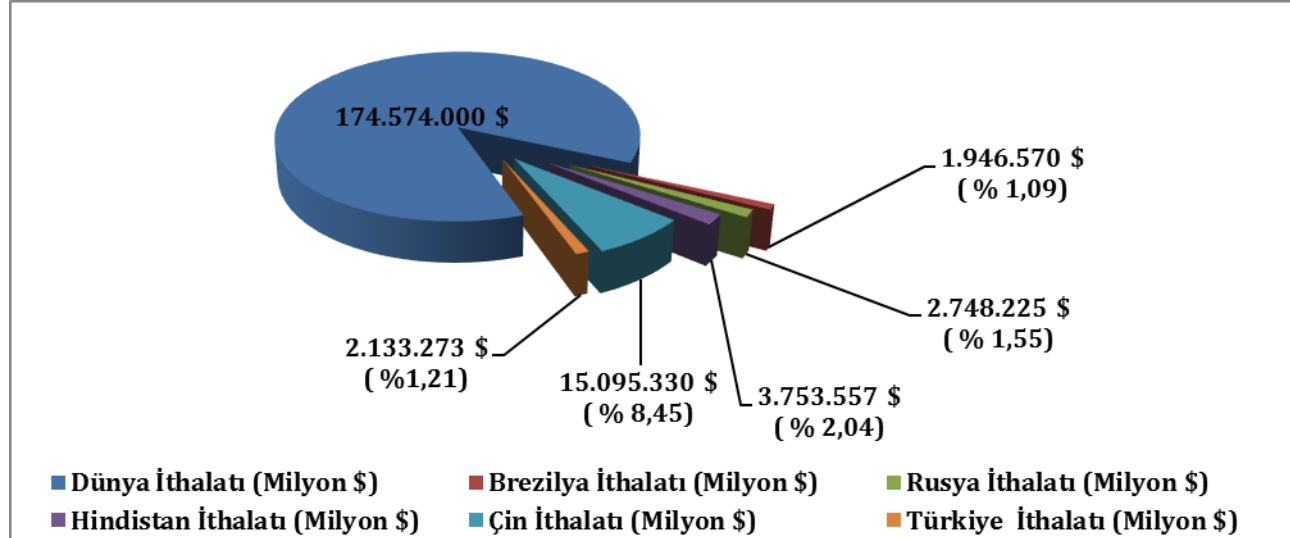
Kaynak: www.wto.org web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

Şekil-5’teki verilere göre; 2005 ve 2015 yılları arasında, toplam Dünya ihracatında en yüksek paya sahip olan ülkenin % 10,21’lik oranla Çin’in olduğu ve 17,9 trilyon \$’lık gerçekleştirdiği ihracatıyla birinciliği kimselere kaptırmadığı görülmektedir. 2. sırada ise, % 2,6 oranında toplam Dünya ihracatındaki pay ve 4,4 trilyon \$’lık toplam ihracat ile Rusya gelmektedir. 3. sırada, %1,37 oranında sahip olduğu toplam Dünya ihracatındaki pay ve 2,4 trilyon \$’lık toplam ihracatı ile Hindistan

gelmektedir. 4. sırada, %1,23 oranında toplam Dünya ihracatındaki pay ve 2,1 trilyon \$'lık toplam ihracatı ile Brezilya gelmektedir. 5. sırada ise, % 0,79 oranında sahip olduğu toplam Dünya ihracatındaki pay ve 1,3 trilyon \$'lık toplam ihracatı ile Türkiye gelmektedir. Bu bağlamda, BRIC ülkelerinin Türkiye'ye kıyasla, ihracat konusunda yüksek bir performans sergiledikleri görülmektedir.

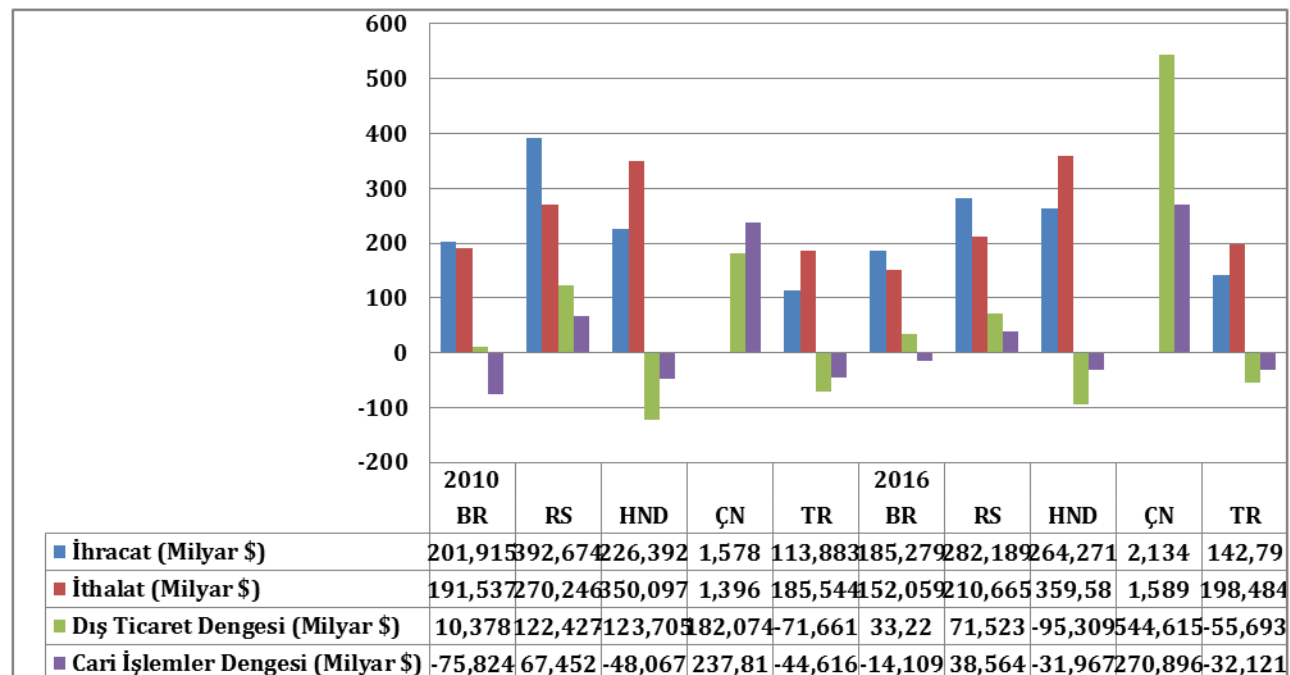
Şekil-6: 2005-2015 Yılları Arası Toplam Dünya İthalatı-BRIC Ülkeleri ve Türkiye Toplam İthalatı (Milyon Dolar, %)

Kaynak: www.wto.org web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

Şekil-6'daki verilere göre; 2005 ve 2015 yılları arasında, toplam Dünya ithalatında en yüksek paya sahip olan ülkenin % 8,45'lik oranla Çin'in olduğu ve 15 trilyon \$'lık ithalat düzeyine sahip olduğu görülmektedir. 2. sırada ise, % 2,04 oranında toplam Dünya ithalatındaki pay ve 3,7 trilyon \$'lık toplam ithalatı ile Hindistan gelmektedir. 3. sırada, %1,55 oranında sahip olduğu toplam Dünya ithalatındaki pay ve 2,7 trilyon \$'lık toplam ithalatı ile Rusya gelmektedir. 4. sırada, %1,21 oranında toplam Dünya ithalatındaki pay ve 2,1 trilyon \$'lık toplam ithalatı ile Türkiye gelmektedir. 5. sırada ise, % 1,09 oranında sahip olduğu toplam Dünya ithalatındaki pay ve 1,9 trilyon \$'lık toplam ithalatı ile Brezilya gelmektedir. Bu bağlamda, BRIC ülkelerinin Türkiye'ye kıyasla, ihracat konusunda olduğu gibi ithalat açısından da ön sıralarda yer aldıkları görülmektedir.

Şekil-7: 2010 ve 2016 Yılları İtibariyle BRIC Ülkelerinin ve Türkiye'nin Dış Ticaret Performansı

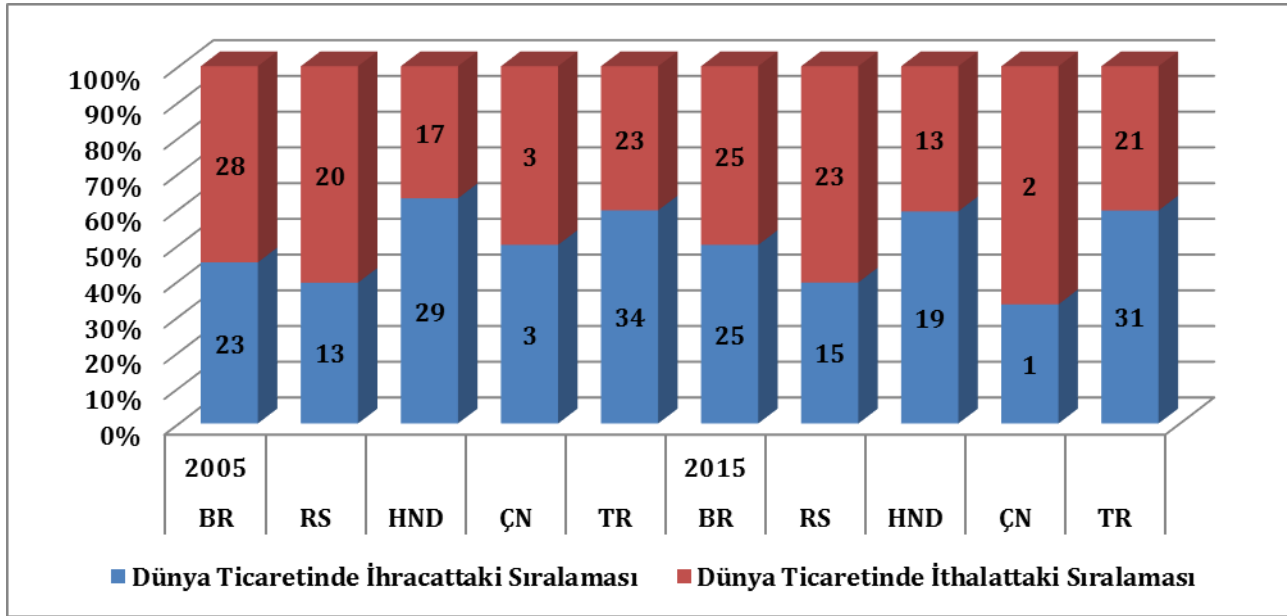

*BR(Brezilya), RS(Rusya), HND (Hindistan), ÇN (Çin) ve TR (Türkiye) olarak ifade edilmiştir.

Kaynak: www.imf.org web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

Şekil-7'deki verilere göre; dış ticaret anlamında hem 2010 hem de 2016 yılları itibariyle Rusya ve Çin'in güçlü verileri göze çarpmaktadır. Sahip olduğu zengin enerji kaynaklarıyla dünyanın en büyük emtia ihracatçılarından olan Rusya ve 2000'lerdeki sıra dışı büyümesini önemli ölçüde ihracata borçlu olan Çin, küresel ekonomide ilk sıralarda gelen net ihracatçılar (İhracat-İthalat Miktarı) arasında yer almaktadır. Çin, 2010 yılında 1,5 trilyon \$'lık ihracatını 2014 yılında 2,3 trilyon \$ seviyesine çıkarmayı başarmıştır, Ancak 2015 yılında yatırımlardaki yavaşlama, emtia fiyatlarındaki düşüş nedeniyle Çin'in tüketim kaynaklı bir büyüme modeline geçişi, 2016'da sahip olunan ihracat rakamını 2,1 trilyon \$ seviyesine düşürmüştür. Diğer taraftan Çin ekonomisi, ağırlıklı olarak emtiaya bağlı bir ithalatçı konumunda olduğu için, 2010 yılında 1,3 trilyon \$'lık ithalatını emtia fiyatlarının düşük seyretmesi nedeniyle 2016 yılında 1,5 trilyon \$ seviyesine çıkarmıştır. Çin yıllardır milli parası Yuan'ı olduğundan daha düşük değerli tutarak ihracatı teşvik etmiş ve uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü korumuştur. Bu durum neticesinde 2010 yılında vermiş olduğu 182 milyar \$'lık dış ticaret fazlası 2016'da 544,6 milyar \$'a; Cari işlemler fazlası ise 2010 yılında 237,8 milyar \$'dan 2016'da 270,8 milyar \$'a yükselmiştir. Diğer taraftan 93 milyar varillik petrol rezervleri ile dünyadaki toplam petrol rezervlerinin % 5.5'ine sahip olan Rusya için petrol ve doğal gaz gelirleri kritik önemdedir. Toplam ihracatının yaklaşık olarak % 75'i petrol ve gaz ihracatından oluşan Rusya'nın bütçe gelirlerinin % 53'e yakını da yine petrol ve gaza dayalıdır. Petrol gelirlerinin GSYH içindeki payı ise % 13.5'tir. Yaptırımlar, hizmetler sektöründeki gerileme ve petrol fiyatlarındaki düşüş ülke ekonomisini darboğaza sokmuştur. 2010 yılındaki ihracatı 392,6 milyar \$'dan 2016 yılında 110,4 milyar \$'lık bir kayıpla 282,1 milyar \$'a gerilemiştir. Döviz gelirlerinin azalmasından dolayı, ithalatı 2010 yılında 270,2 milyar \$ seviyesinden 2016'da 210,6 milyar \$ seviyesine gerilemiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda vermiş olduğu dış ticaret fazlası 2010'da 122,4 milyar \$'dan 2016'da 71,5 milyar \$'a; Cari işlemler fazlası ise 2010'da 67,4 milyar \$'dan 2016'da 38,5 milyar \$'a düşmüştür. 2015 yılında, petrol fiyatlarının düşük seyretmesi ve Çin'in yavaşlaması, enerji ihracatçısı olan ve ihracatının % 20'sini Çin'e gerçekleştiren Brezilya'nın emtia fiyatlarını ve ihracatını da düşürmüştür. Ülkenin büyümesi negatif seviyelerde gerçekleşmeye başlamıştır ve ülke resesyona girmiştir. 2010 yılında 201,9 milyar \$ olan ihracat 2016 yılında 185,2 milyar \$'a; ithalat ise 2010 yılında 191,5 milyar \$'dan 2016'da 152 milyar \$'a gerilemiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda, 2010 yılında 10,3 milyar \$'lık dış ticaret fazlası 2016'da 33,2 milyar \$ seviyesine ulaşmıştır, 2010 yılındaki -75,8 milyar \$'lık cari açık 2016'da -14,1 milyar \$'a gerilemiştir. Öte yandan, emtia fiyatlarındaki düşüş, Çin'deki devalüasyonun rekabet gücünü azaltması ve Hint mallarına Çin talebinin daha da düşmesi, Hindistan ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir. 2010 yılında ihracat 226,3 milyar \$'dan 2014'te 322,4 milyar \$ seviyesine kadar yükselmiş, ancak küresel ticaretteki bu olumsuz gelişmeler nedeniyle, 2016'da inişe geçerek 264,2 milyar \$ seviyesine gerilemiştir. Hindistan aynı zamanda emtiaya bağlı net bir ithalatçı durumundadır. Hindistan kullandığı petrolün yaklaşık % 75'ini ithal etmektedir. Emtia fiyatlarındaki düşüş nedeniyle, ithalat 2010 yılında 350 milyar \$ iken, 2016'da 359,5 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Düşük petrol fiyatları dolayısıyla dış ticaret açığı ve cari açık üzerindeki baskı kalkmıştır. 2010 yılındaki -123,7 milyar \$'lık dış ticaret açığı 2016'da -95,3 milyar \$ seviyesine; cari açık ise 2010 yılında -48 milyar \$'dan 2016'da -31,9 milyar \$ seviyesine gerilemiştir. Türkiye'ye baktığımızda, ihracat değerleri açısından BRIC ülkelerinin gerisinde kaldığımızı görüyoruz. 2010 yılındaki 113,8 milyar \$'lık ihracatı 2014'te 157,6 milyar \$ seviyesine kadar yükselmiş, ancak küresel ticaretteki yavaşlama, jeopolitik gerginlikler, emtia fiyatlarındaki gerileme ile oluşan fiyat baskısı ve avro-dolar paritesindeki düşüş nedeniyle 2016'da 142,7 milyar \$ seviyesine gerilemiştir. İthalat ise, daralan altın ithalatına ve düşen enerji fiyatlarına bağlı olarak 2010'da 185,5 milyar \$'dan 2013'te 251,6 milyar \$'a yükselmiş daha sonra 2016'da 198,4 milyar \$'a gerilemiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda dış ticaret açığı, 2010 yılında -71,6 milyar \$'dan 2016'da -55,6 milyar \$'a; cari açık ise 2010'da -44,6 milyar \$'dan 2016'da -32,1 milyar \$'a gerilemiştir.

Şekil-8: 2005 ve 2015 Yılları İtibariyle BRIC Ülkelerinin ve Türkiye'nin Dünya Ticaretinde İhracat ve İthalattaki Sıralaması

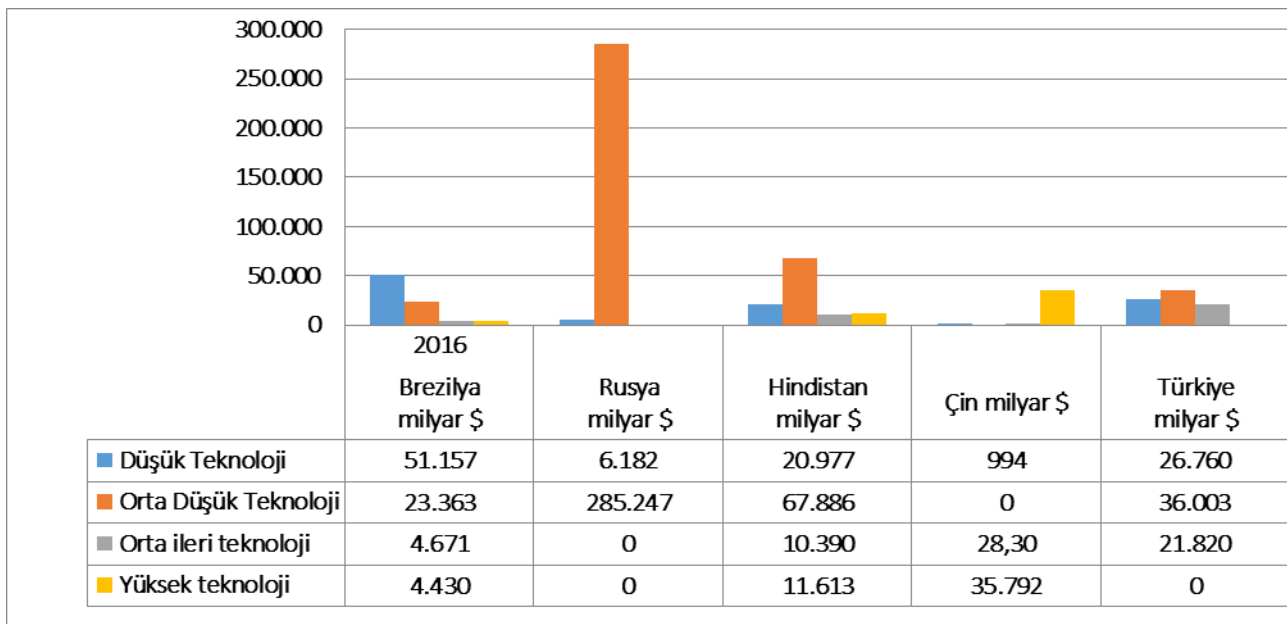

*BR(Brezilya), RS(Rusya), HND (Hindistan), ÇN (Çin) ve TR (Türkiye) olarak ifade edilmiştir.

Kaynak: www.wto.org web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

Şekil-8'deki verilere göre; BRIC ülkeleri arasında Çin, dünya ticaretinde ihracattaki sıralamada 2005'te 3. sıradan 2015'te 1. sıraya; ithalat sıralamasında ise 2005'te 3. sıradan 2015'te 2. sıraya yükselmiştir. En büyük emtia ihracatçısı Rusya ise, emtia fiyatlarındaki düşüşten dolayı 2005'te ihracatta 13. sıradan 2015'te 15. sıraya; ithalatta ise 2005'te 20. sıradan 2015'te 23. sıraya gerilemiştir. Aynı gerekçeden dolayı diğer bir emtia ihracatçısı ve ithalatçısı olan Brezilya da, ihracat sıralamasında 2005'te 23. sıradan 2015'te 25. sıraya gerilemiştir; ithalatta ise 2005'te 28. sıradan 2015'te 25. sıraya yükselmiştir. Diğer taraftan Hindistan ihracatta 2005'te 29. sıradan 2015'te 19. sıraya; ithalatta ise 2005'te 17. sıradan 2015'te 13. sıraya yükselmiştir. Türkiye ise, ihracatta 2005'te 34. sıradan 2015'te 31. sıraya; ithalatta ise 2005'te 23. sıradan 2015'te 21. sıraya yükselmiştir.

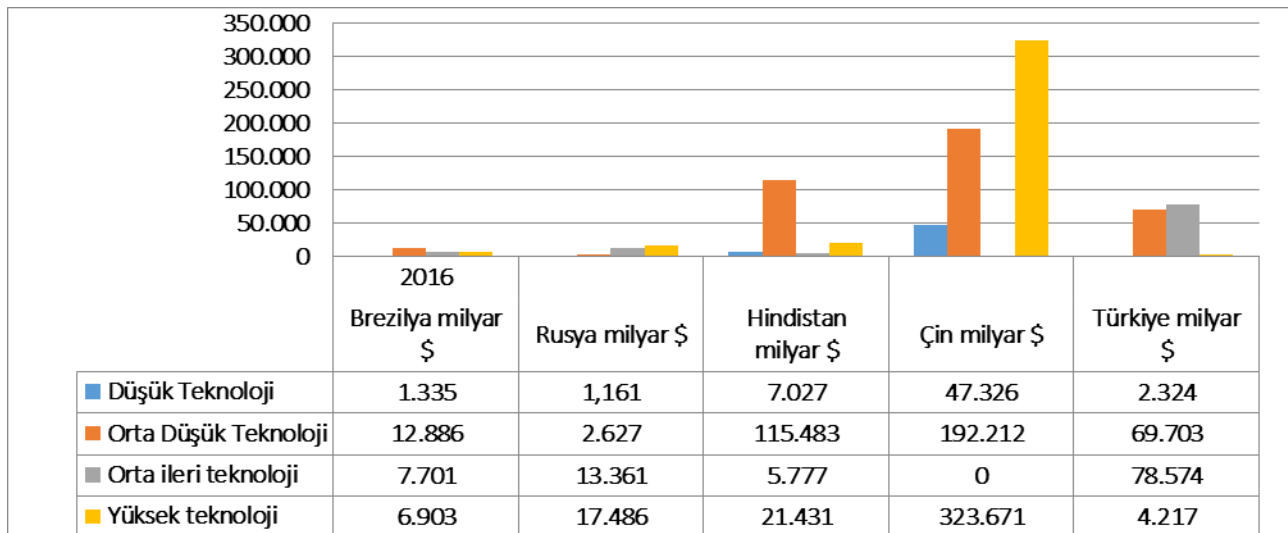
Şekil-9: 2016 Yılı İtibariyle BRIC Ülkelerinde ve Türkiye'de En Çok İhraç Edilen Ürünlerin Teknolojik Yapısı

Kaynak: www.wto.org web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

Şekil-9'daki verilere göre; 2016 yılında BRIC ülkelerinden Çin'in, 35,7 milyar \$ ile yüksek teknoloji ürünler üretmede başı çektiği görülmektedir. En çok ihraç ettiği tarımsal ürünler kurutulmuş sebzeler, konserve bitkisel ürünler, soğan, sarımsak, pırasa, dondurulmamış diğer sebzeler ile haşerat öldürücü ilaçlar iken; tarım dışı ürünler ise; otomatik bilgi işlem makineleri, radyo telsiz iletme araçları, telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar, elektronik entegre devreler, lambalar ve aydınlatma armatürleridir. Hemen akabinde Rusya'nın 285,2 milyar \$ ve Hindistan'ın 67,8 milyar \$ ile orta düşük teknoloji ürünleri üretmede yoğunlaştığı görülmektedir. Rusya'nın ihracatından en fazla pay alan ürünler başta petrol ve gaz olmak üzere ham maddelerdir. Rusya'nın en çok ihraç ettiği tarımsal ürünlerin başında ise buğday ve meslin, ayçiçeği tohumu, pamuk yağı, arpa, mısır ve puro gelmektedir. Hindistan'ın ihracatındaki başlıca ürünler ise; işlenmiş petrol ürünleri, elmaslar, ilaçlar, mücevherat, pirinç, otomobiller-binek araçlar, ham altın, sığır eti ve otomotiv aksam ve parçalarıdır. Diğer taraftan Brezilya, 51,1 milyar \$ ile düşük teknoloji ürünler üretmede yoğunlaşmıştır. Brezilya, geleneksel pazarı olan Amerika kıtası ve Avrupa Birliği'nin yanında son dönemde Afrika, Orta Doğu ve Körfez, Doğu Avrupa ve Asya pazarlarına ihracatını önemli ölçüde artırmıştır. Güney-Güney ticareti olarak tanımlanan ve dünya ticaretinde giderek daha ağırlık kazanan eğilimde Brezilya'nın payı büyüktür. Brezilya ihracatta sergilediği başarısını ihraç mallarını çeşitlendirerek ve geleneksel pazarlarının dışında kalan pazarlara açılarak elde etmiştir. Tarım ürünlerinin yanı sıra uçak, otomotiv, demir, kimyasallar, makine, ayakkabı, kağıt, elektrik ve elektronik gibi endüstri ürünleri de önemli ihraç kalemleri arasına girmiştir. Brezilya'nın en çok ihraç ettiği başlıca ürünler ise; soya, demir cevherleri, ham petrol, şeker, tavuk eti, soya küspesi, kahve, odun hamuru, mısır, uçaklar, dondurulmuş sığır eti, binek otomobil, alüminyum oksit, demir-çelik ürünleri, altın, kara taşıtlarının aksam ve parçaları, tütün ile meyve ve sebze sularıdır(www.ekonomi.gov.tr). Diğer taraftan Türkiye, en çok 36 milyar \$ ile orta düşük teknoloji ürünler üretmek küresel ticarete yerini almıştır. Türkiye'nin en çok ihraç ettiği ürünlerin başında, motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça ve aksesuarı, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları, örme giyim eşyası ve aksesuarı, elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü, ses kaydetme-verme cihazları, aksam parça ve aksesuarı, çeşitli fındıklar, konserve bitkisel ürünler, buğday ve meslin unu, ekme, pasta ve diğer fırıncılık ürünleri, turuncgil meyveleri (taze veya kurutulmuş) gelmektedir.

Şekil-10: 2016 Yılı İtibariyle BRIC Ülkelerinde ve Türkiye'de En Çok İthal Edilen Ürünlerin Teknolojik Yapısı

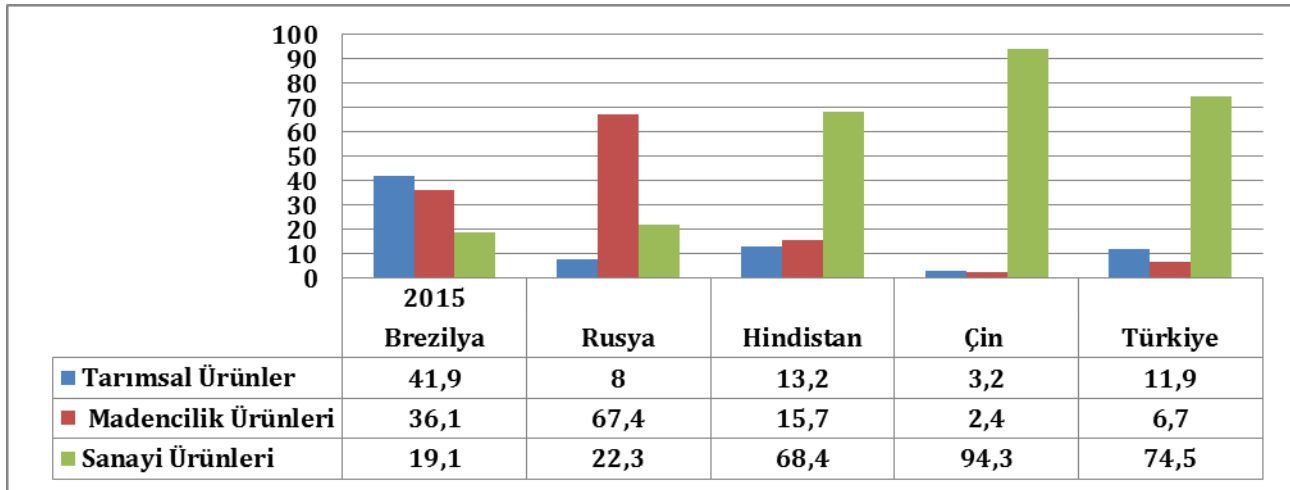

Kaynak: www.wto.org web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

Şekil-10'daki verilere göre; Brezilya'nın 2016 yılında 12,8 milyar \$ seviyesinde orta düşük teknoloji ürünleri daha çok ithal ettiği görülmektedir. Brezilya'nın ithalatında ağırlığı olan ürünler, petrol yağları, ham petrol ve doğal gaz, kara taşıtları aksam ve parçaları, binek otomobiller, mobil telefonlar, ilaçlar, haşerat öldürücü, dezenfekte ediciler, elektronik devreler, serum ve aşular, gübreler, kamyon, kamyonet, kimyasallar ve taşkömürü olarak sıralanmaktadır. Diğer taraftan Rusya 2016'da 17,4 milyar \$ ile en çok yüksek teknoloji ürünleri ithal etmiştir. Rusya'nın ithalatında en önemli paya sahip olan

ürün grupları ise, makine ve ekipman, tüketim malları, ilaçlar, et, şeker ve yarı işlenmiş metal ürünlerdir. Ülke ithalatının yaklaşık %40'ını makine ve ekipman sektörü, yaklaşık %20'sini tarım ve gıda sanayi ürünleri oluşturmaktadır. İthalatta önemli yer tutan diğer ürün grupları ise, kimyasallar ve eczacılık ürünleridir. Hindistan ise, 2016 yılında 115,4 milyar \$ ile en çok orta düşük teknoloji ürünleri ithal etmiştir. Hindistan ithalatında, ağırlıklı olarak ham petrol, altın, elmaslar, telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar, taşkömürü yer almaktadır. Öte yandan Çin, 2016'da 323,6 milyar \$ ile en çok yüksek teknoloji ürünleri ithal etmiştir. Çin'in ağırlıklı olarak ithal etmiş olduğu ürünlerin başında, elektronik entegre devreler, ham petrol yağı, demir cevheri ve konsantreleri, diğer optik aletler, telefon hattı elektrik aparatları, soya fasulyesi, palmiye yağı ve fraksiyonları, sorgum tahılı, malt özü, arpa ürünleri gelir. Türkiye ise, 2016'da, 78,5 milyar \$ ile en çok orta ileri teknoloji ürünleri ithal etmiştir. Türkiye'nin ithal etmiş olduğu ürünlerin başında, mineral yakıtlar, mineral yağlar, kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları, Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı, Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı, demir ve çelik, plastikler ve mamulleri, organik kimyasal ürünler, diğer hava taşıtları, pamuk, soya fasulyesi, diğer hazır gıdalar gelmektedir.

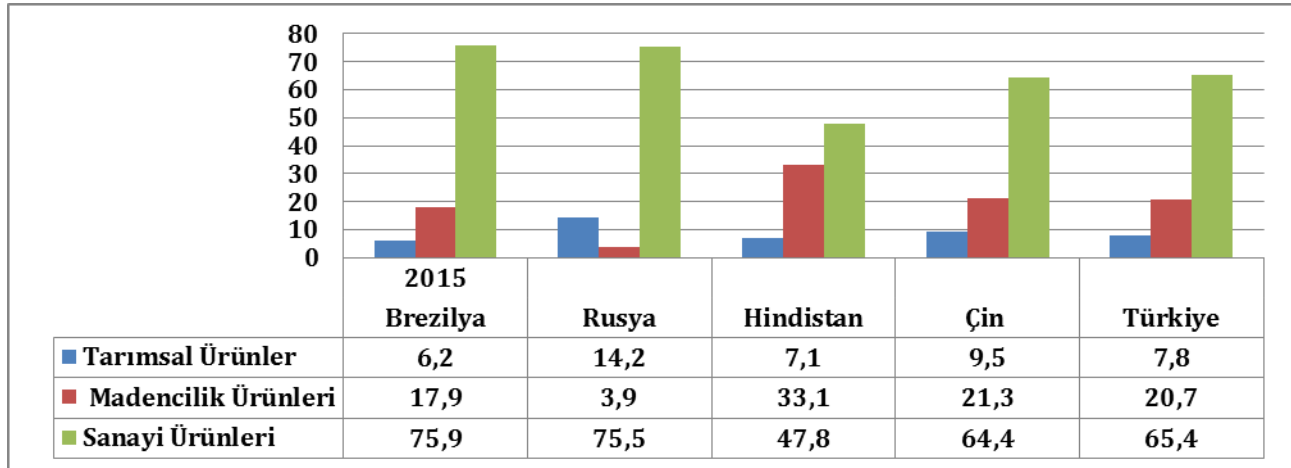
Şekil-11: 2015 Yılı İtibariyle BRIC Ülkelerinde ve Türkiye'de Mal Gruplarının İhracattaki % Payı

Kaynak: www.wto.org web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

Brezilya'nın, Rusya, Hindistan ve Çin (BRIC Ülkeleri) ile beraber 2050'li yıllarda dünyanın ekonomik kaderini belirleyecek ülkelerden biri olacağı tahmin edilmektedir. Yeni petrol rezervleri bulunan ve gelecekte petrol devi olması beklenen Brezilya'nın krize rağmen BRIC ülkeleri arasında varlığını sürdürmesinde, tedarikçi ülke olması ve zengin doğal kaynaklarının rolü unutulmamalıdır (Turkishtime Global Export, 2015). Şekil-11'den de anlaşılacağı üzere, Brezilya'da, 2015 yılı itibariyle, tarımsal ürünlerin ihracattaki payı ağırlıklı olup, % 41,9 oranında gerçekleşmiştir. 2. sırada %36,1'lik pay ile madencilik ürünleri ve 3. sırada ise %19,1'lik pay ile sanayi ürünleri ihracattaki yerini almıştır. Brezilya, Latin Amerika ve Karayipler bölgesindeki en büyük ve ürün çeşitliliği en fazla olan sanayi merkezidir. Brezilya, tarım ürünleri (kahve, soya, şeker kamışı, kakao, pirinç, mısır, portakal, pamuk, buğday, tütün), canlı hayvan ürünleri (et, tavuk eti), ağaç ürünleri (kağıt, kağıt hamuru), deri ve ayakkabı ile mineral ve metal ürünlerinde (demir-çelik ve alüminyum) dünya çapında karşılaştırmalı üstünlüğe sahiptir (www.ekonomi.gov.tr). Diğer taraftan dünyanın en büyük emtia ihracatçısı olan Rusya'nın ihracatında, 2015 yılı itibariyle, % 67,4'lük pay ile en fazla madencilik ürünlerinin yer aldığı görülmektedir. 2. sırada %22,3'lük pay ile sanayi ürünleri, 3. sırada ise, % 8'lik pay ile tarımsal ürünler ihracatı yer almaktadır. Hindistan'ın ihracatında ise, 2015 yılı itibariyle, % 68,4 oranı ile sanayi ürünlerinin ağırlıklı olduğu görülmektedir. 2. sırada %15,7'lik pay ile madencilik ürünleri, 3. sırada ise % 13,2'lik pay ile tarımsal ürünler ihracatı gelmektedir. Aynı dönem itibariyle Çin'in ihracatında, ağırlıklı olarak % 94,3 oranı ile sanayi ürünleri yer almaktadır. 2. sırada %3,2'lik pay ile tarımsal ürünler, 3. sırada ise %2,4'lük pay ile madencilik ürünleri yer almaktadır. Türkiye'nin ihracatında ise, % 74,5'lik pay ile sanayi ürünlerinin yoğun olduğu görülmektedir. 2. sırada %11,9'luk pay ile tarımsal ürünler, 3. sırada ise % 6,7'lik pay ile madencilik ürünleri yer almaktadır.

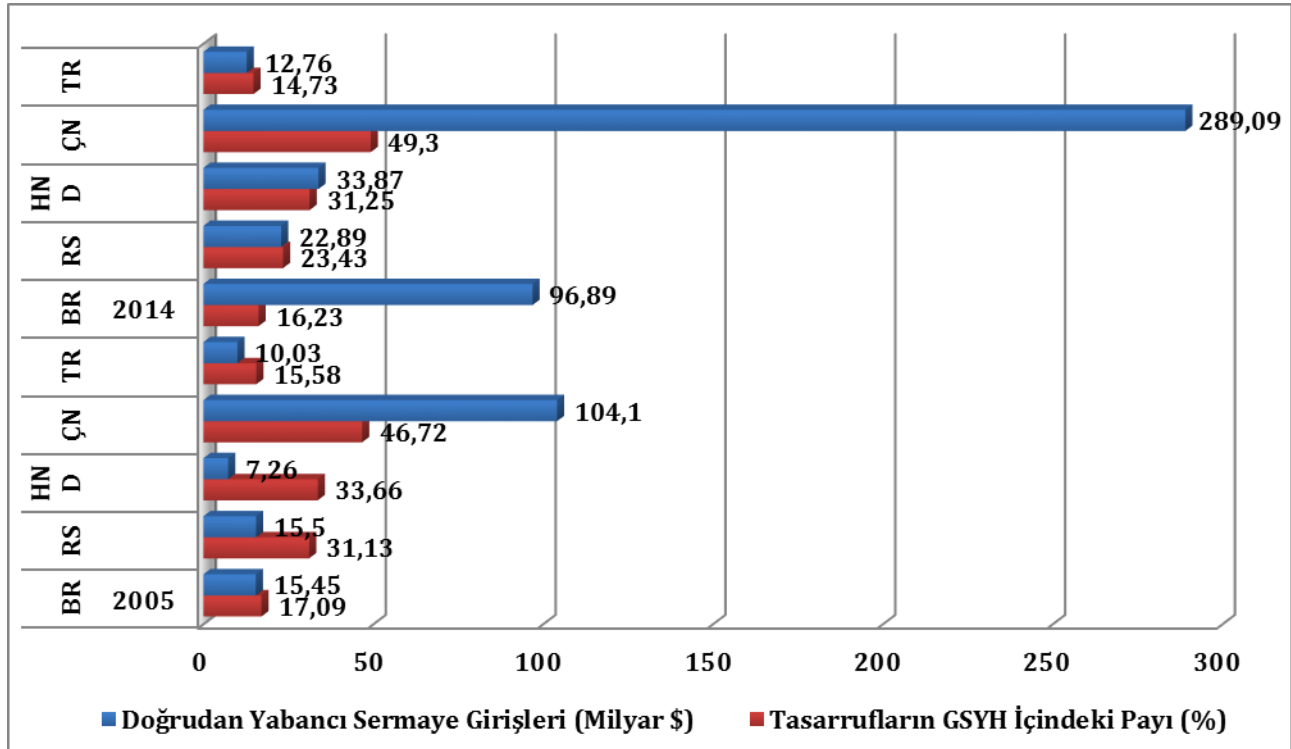
Şekil-12: 2015 Yılı İtibariyle BRIC Ülkelerinde ve Türkiye'de Mal Gruplarının İthalattaki % Payı

Kaynak: www.wto.org web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

Şekil-12 verilerine göre; 2015 yılı itibariyle hem BRIC ülkelerinin hem de Türkiye'nin ithalatında ağırlıklı olarak sanayi ürünlerinin yer aldığı görülmektedir. Sırasıyla sanayi ürünlerinin ithalattaki payı Brezilya'da %75,9, Rusya'da %75,5, Hindistan'da % 47,8, Çin'de % 64,4 ve Türkiye'de ise % 65,4 oranında gerçekleşmiştir. 2. sırada ise, Rusya hariç madencilik ürünlerinin ithalatı, Brezilya'da %17,9, Hindistan'da %33,1, Çin'de %21,3 ve Türkiye'de ise %20,7 oranında gerçekleşmiştir. Rusya'nın ithalatında ise 2. sırada %14,2'lik pay ile tarımsal ürünler yer almıştır. 3. sırada, Rusya'nın ithalatında % 3,9'luk pay ile madencilik ürünleri gelirken; Brezilya'nın ithalatında % 6,2, Hindistan'ın ithalatında %7,1, Çin'in ithalatında % 9,5 ve Türkiye'nin ithalatında ise %7,8 oranı ile tarımsal ürünler gelmektedir.

Şekil-13: 2005 ve 2014 Yılları İtibariyle BRIC Ülkelerinde ve Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Girişleri (Milyar \$) ve Tasarrufların GSYH İçindeki Payı (%)

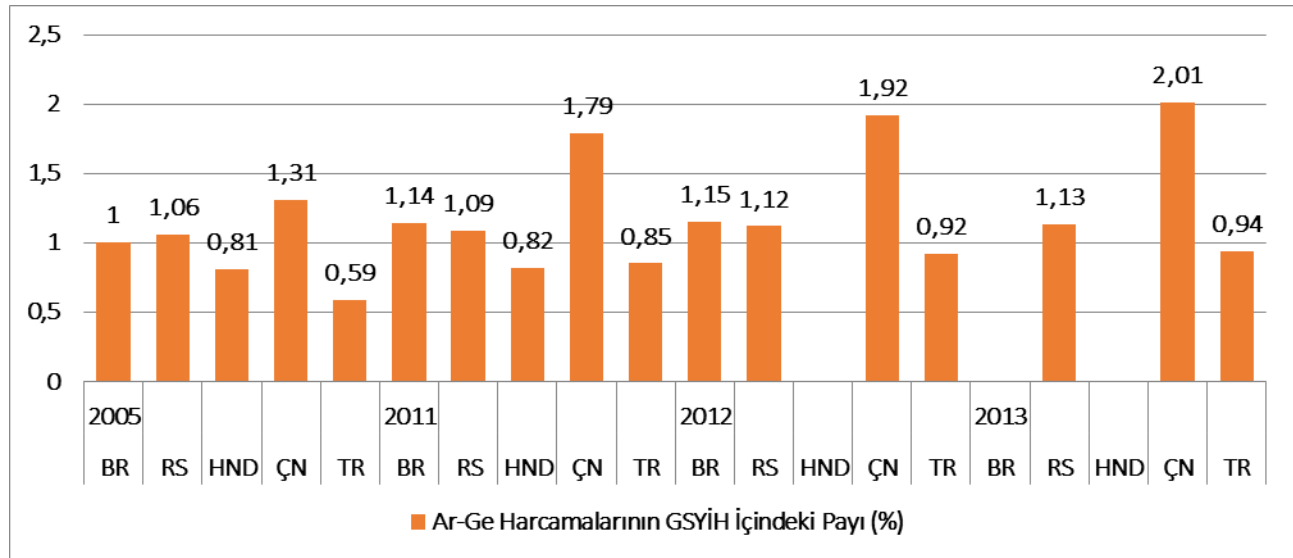
*BR(Brezilya), RS(Rusya), HND (Hindistan), ÇN (Çin) ve TR (Türkiye) olarak ifade edilmiştir.

Kaynak: www.worldbank.org.tr web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

BRIC ülkeleri arasında, son dönemlerde yabancı sermayeyi çekme konusunda en çok başarılı olan ülke Çin'dir. 1990'ların başından itibaren gelişmekte olan ülkelere yapılan yatırımların başında Çin yer

almıştır. Çin hükümeti yabancı yatırımlara ayrıcalıklı muamele yerine ülkenin bu anlamda bir doyuma ulaştığı düşüncesi ile yerli ve yabancı yatırımlara eşit muamele anlamına gelen uluslararası kabul görmüş, "Milli Muamele" ilkesini uygulamaya koymuştur. Bununla birlikte altyapının zayıf olduğu batı ve iç bölgelerde özellikle uzun vadeli projeler için bazı özel teşvikler düşünülmektedir. Dolayısıyla Şekil-13'teki verilere göre; 2005 yılı itibariyle 104,1 milyar \$'lık doğrudan yabancı sermaye yatırımları 2014 yılında 2,77 kat artış göstererek, 289,09 milyar \$ seviyesine yükselmiştir. Tasarrufların GSYH içindeki payı ise, 2005'te % 46,72'den 2014'te % 49,3 seviyesine yükselmiştir. Brezilya'da istikrarlı bir sürdürülebilir kalkınma için; genel olarak ihracata dayalı kalkınma politikalarının izlenmesi, kamu yönetiminde şeffaflık ve rüşvetle mücadele politikaları hiç kuşkusuz birbiri ile bağlantılı olup, doğrudan yabancı yatırımlara giderek artan bir önem verildiği gözlemlenmektedir (www.ekonomi.gov.tr). Bu doğrultuda, Brezilya, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını 2005 yılında 15,45 milyar \$'dan 2014'te 96,89 milyar \$'a yükselterek BRIC ülkeleri arasında en çok yabancı sermaye çeken 2. ülke konumunda yerini almıştır. Tasarrufların GSYH içindeki payı 2005'te %17,09 seviyesinden, 2014'te emtia fiyatlarındaki düşme sonucu azalan döviz gelirleri nedeniyle %16,23 seviyesine gerilemiştir. Hindistan ise 2005'te 7,26 milyar \$'lık doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını 2014'te 33,87 milyar \$'a yükselterek 3. sırada yerini almıştır. Tasarrufların GSYH içindeki payı ise, 2005'te % 33,66 seviyesinden, 2014'te emtia fiyatlarındaki düşüş, Çin'deki devalüasyonun rekabet gücünü azaltması ve Hint mallarına Çin talebinin daha da düşmesi sonucu azalan döviz gelirleri nedeniyle % 31,25 seviyesine gerilemiştir. Diğer taraftan, iş ortamının belirsizliği ve bu alanda yaşanan sorunlara rağmen, Rus pazarının sunduğu güçlü fırsatlar nedeni ile ülkeye yabancı yatırım girişleri artmaya devam etmiştir. 2005'te 15,5 milyar \$'lık doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını, 2014'te 22,89 milyar \$'a yükselterek, bu konuda 4. sırada yerini almıştır. Tasarrufların GSYH içindeki payı ise, 2005'te % 31,13 seviyesinden, 2014'te emtia fiyatlarındaki düşüş ve küresel ticaretteki yavaşlama sonucu yaşanan döviz kaybı nedeniyle % 23,43 seviyesine gerilemiştir. Türkiye'de ise, 2005'te doğrudan yabancı sermaye yatırımları 10,03 milyar \$'dan 2014'te 12,76 milyar \$'a yükselmiştir. Tasarrufların GSYH içindeki payı ise, 2005'te %15,58'ten, 2014'te küresel ticarete yaşanan yavaşlamalar sonucu azalan döviz gelirleri nedeniyle % 14,73'e gerilemiştir.

Şekil-14: 2005 ve 2013 Yılları İtibariyle BRIC Ülkelerinde ve Türkiye'de Ar-Ge Harcamalarının GSYH İçindeki Payı (%)

*BR(Brezilya), RS(Rusya), HND (Hindistan), ÇN (Çin) ve TR (Türkiye) olarak ifade edilmiştir.

Kaynak: www.worldbank.org.tr web sitesi verilerinden derlenmiştir. (Erişim Tarihi: 01.02.2017)

Küresel rekabetin arttığı mevcut ortamda, rekabet gücü kazanmak için Araştırma-Geliştirme ve ileri teknolojiye dayalı üretime geçilmesi sürdürülebilir kalkınma ve büyüme için zorunlu hale gelmiştir. Şekil-14'teki verilere göre; BRIC ülkeleri arasında, Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payının en yüksek olduğu ülkenin, Çin olduğu görülmektedir. 2005'te %1,31 olan bu pay, 2013'te %2,01'e yükselmiştir. Rusya'da ise, Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı, 2005'te %1,06'dan, 2013'te %1,13 seviyesine yükselmiştir. Diğer taraftan Brezilya'da, Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı, 2005'te %1'den, 2012'de %1,15'e yükselmiştir. Hindistan'da ise bu pay 2005'te %0,81'den, 2011

%0,82'ye yükselmiştir. Türkiye'ye baktığımızda bu pay 2005'te %0,59'dan, 2013'te %0,94'e yükselmiştir. Bu oran, Türkiye için olumlu bir gelişme olarak görülürken, BRIC ülkelerinin oldukça gerisinde kalmıştır.

5. ÖNERİLER

1980'lerin başından bu yana Türkiye, ithal ikamesine dayalı üretimden vazgeçip, ihracata dayalı, dışa açık ekonomik büyüme modelini benimsemiştir. Bu girişim, Türk firmalarının rekabet gücünü arttırıp, ekonomimizin tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine geçmesini sağlayarak, kişi başına düşen gelirimizi çarpıcı bir şekilde yükseltse de dışa olan bağımlılığımız giderek artmaya devam etmiştir. Türkiye'den daha sonra dışa açılan Çin, Hindistan ve Brezilya ekonomileri ise, kontrollü serbestleşme ve bilinçli kalkınma politikaları ile daha hızlı ve istikrarlı bir gelişme sürecine girerek dünya çapında markalar yaratmışlardır. Özellikle son dönemlerde Çin'in ihracat ve büyüme performansı, gelişmekte olan diğer ülkelere sürekli örnek gösterilmektedir. Dolayısıyla, bu üç ülkenin sağladıkları gelişme süreci, Türkiye ekonomisi için geçerli değildir. Türkiye'de imalat sanayi sektörünün üretim ve dış ticaret yapısında son yıllarda sağlanan nicel gelişmenin nitel dönüşümle desteklenmediği (sanayide derinleşmenin sağlanamadığı), teknik bilgi ve beceri düzeyi düşük, "orta" ve "düşük" teknoloji içerikli sektörlerde uzmanlaştığı, buna karşın "yüksek" teknoloji içerikli sektörlerin üretim ve ihracat paylarının marjinal kaldığı görülmektedir. Başka bir anlatımla, imalat sanayinin üretim ve dış ticaret yapısı teknoloji içeriği düşük geleneksel sektörlerin dışına çıkamamış, bu yapı üretimin ve ihracatın ithalata bağımlılığının artması ile sonuçlanmıştır. Türkiye konjonktürel etkilere maruz kalma açısından BRIC ülkelerinden en çok Rusya ile benzerlik göstermektedir. Türkiye ekonomisinin BRIC üyelerinden farkı sadece yüksek cari işlemler açığı ve dışa bağımlılığın yarattığı istikrarsızlık değildir. Türkiye'nin uyguladığı dışa bağımlı sanayi politikası, genişleme dönemlerinde bile işsizliği düşürmezken; BRIC ülkelerinde, sanayi ve hizmetler sektörlerine yapılan planlı yatırımlar, eğitimde özel sektörün ve yabancı yatırımcıların talepleri doğrultusunda gerçekleştirilen yatırımlar, işsizliği düşürüp, gelir dağılımındaki eşitsizliği de azaltmaktadır. Türkiye'de, devletin veya diğer kurumların yol göstericiliği altında planlı bir sanayi politikasının olmaması ve teşvik politikasında sektörel bir ayırma gidilmemesi firmaların rekabet gücünü arttırmak için teknoloji yatırımlarına yönelmek yerine genelde küçülmeyi tercih etmelerine neden olmaktadır. Rusya dışındaki BRIC ülkelerinde, rekabetçi avantaja sahip olunan sektörlerin araştırılmasına ve özel sektörle karşılıklı işbirliğine önem verilip, teşviklerde seçici davranılarak yönlendirici olunmaya çalışılması, bu ülke firmalarının kısa sürede gelişmiş ülke firmaları ile rekabet edebilecek kapasiteye ulaşmasında etkili olmuştur. Brezilya'nın uçak, kimya, gıda sanayi; Çin'in otomotiv, makine, elektronik ev aletleri, Hindistan'ın yazılım, otomotiv, ilaç sanayi gibi Rusya dışındaki BRIC ülkelerinin dünyada söz sahibi olduğu ürün yelpazeleri ve markaları varken, ülkemizde hizmet ve imalat sanayi henüz bu aşamaya gelememiştir. Ticaret fazlaları ve yüksek tasarruf oranları ile sermaye sorunlarını çözen Çin firmaları, devletin bilinçli teşvik politikaları ve yol göstericiliği sayesinde teknoloji yatırımlarına ağırlık vererek, küresel değer zincirlerinde/ürün ağlarında hızla yükselerek katma değeri yüksek ürünlere yönelirken; telekomünikasyon altyapısında ve internet ağındaki gelişmeleri yakından takip eden Hindistan, yurtdışından hizmet temini sürecinden yararlanan ilk ülke olmuştur. Teknik altyapı ve yabancı dil bilen nüfusu sayesinde önceleri kalifiye olmayan bilgi işlem, çağrı hizmetleri gibi rutin işler için yabancı yatırımcılar tarafından tercih edilen Hindistan firmaları, devletin ve kendilerinin uyguladıkları politikalar ile kalifiye yazılım mühendislik hizmetleri ve yüksek teknoloji hizmetleri için de cazibe merkezi olmuşlardır. Ağırlıklı olarak Çin'in sanayide; Hindistan'ın da hizmet sektöründe çekim merkezi olarak ortaya çıkmasının sonucu olarak Ford, Siemens, Philips, HP, Volkswagen, IBM, Microsoft gibi dünyanın önde gelen çok uluslu şirketleri, teknoloji yoğun hizmet/üretim süreçlerini bu ülkelere kaydırmış; bu oluşum, söz konusu ülke firmalarının değer/yenilik zincirlerinin üst halkalarına çıkarak, rekabet güçlerini yükseltmelerini ve bağlı buldukları ekonomilerin de döviz kısıtı sorununu çözmelerini sağlamıştır. İletişim ve ulaşımdaki teknolojik gelişmeler ile neo-liberal politikalarından yararlanan Çin ve Hindistan'ın büyük nüfus potansiyellerine rağmen hammadde ve enerji fakiri olmaları, diğer ülkelere emtia taleplerini ve bunun sonucu olarak da emtia fiyatlarını hızla yükseltmiştir. Yükselen fiyatlar ise enerji ve doğal kaynak zengini ülkeler için önemli bir fırsat olmuştur. Bu süreçten en çok kademeli bir şekilde dışa açılan Rusya ve Brezilya yararlanmışlardır. Özellikle Brezilya firmaları, ağırlıklı olarak hammadde ve enerji sağlayıcısı olarak girdikleri yeni küresel değer zincirlerinde elde ettikleri gelirlerle, teknolojiye yatırım yaparak teknoloji yoğun üretimlerini arttırdıkları ürün portföylerini de zenginleştirmişlerdir. Dünya ekonomisindeki

gelişmelerin kendilerine sunduğu fırsatları iyi değerlendiren teknoloji ve beşeri sermaye yatırımlarına ağırlık vererek bugün dünya ekonomisinde önemli bir aktör konumuna gelen başta Çin olmak üzere BRIC ülkeleri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomilerini etkileyebilecek güce ulaşmışlardır. BRIC ülkeleri içinde, Brezilya'nın aksine, ürün çeşitliliğini arttıramayan Rusya'nın gücü daha ziyade enerji ve maden şirketleri ile sınırlıdır. Kalifiye olmayan ucuz emek gücü gerektiren işlerden girdikleri değer/yenilik zincirlerinde önce yükselen ve katma değeri yüksek işlerde uzmanlaşan pek çok BRIC firması, bugün kendi markalarını yaratıp ürünlerini/hizmetlerini dünyanın dört bir yanına pazarlamaktadırlar.

Türkiye'de sanayi sektörünün daha çok gelişme kaydedebilmesi için, üretim ve dış ticaret yapısını değiştirecek, finansal birikim yerine, reel birikimi öncelikli hedef olarak iktisat politikalarının merkezine koyacak yeni bir yaklaşıma gereksinim vardır. Bu doğrultuda, dış ticaret, teşvik ve teknoloji politikası sanayiye destekleyecek şekilde yeniden düzenlenmeli, sanayinin üretim ve dış ticaret yapısının teknolojik düzeyini artıracak, sanayide derinleşmeyi sağlayacak dönüşümler gerçekleştirilmelidir. Türkiye 2002 yılından sonra kavuştuğu istikrar ve uyguladığı başarılı reformlar sayesinde sıra dışı bir ekonomik performans göstererek birçok makroekonomik göstergede ciddi iyileşmeler sergilemiş ve örnek gösterilen bir kalkınma serüveni yaşamıştır. Bununla birlikte, GSYH'yı 2 trilyon dolara yükselterek dünyanın ilk 10 ekonomisi arasına girmek, Kişi başına düşen geliri 20 bin dolara çıkarmak, 500 milyar dolar ihracat yapmak ve Ar-Ge harcamalarının toplam GSYH'ya oranını %3'e çıkarmak gibi dev 2023 hedeflerine erişmek için, Türkiye'nin bundan sonraki dönemde yeni hamlelere ihtiyacı vardır. Bu yeni hamlelerin ise, Türkiye'nin rekabet gücünü artırmak amacıyla tasarlanması ve dolayısıyla verimlilik artışı temelinde geliştirilmesi gerekmektedir. Küresel rekabetin arttığı mevcut ortamda, rekabet gücü kazanmak için Ar-Ge ve ileri teknolojiye dayalı üretime geçilmesi sürdürülebilir büyüme için zorunlu hale gelmiştir. Bu kapsamda 24 Ocak 1980 kararlarıyla gerçekleştirilen yapısal dönüşümün ve izlenmeye başlanan ihracata dayalı ekonomik büyüme modeli çerçevesinde, Türkiye'nin BRIC ülkeleri gibi ihracat sayesinde ekonomik büyümesini daha çok arttırabilmesi için; serbest dış ticaretin önündeki engeller tamamen kaldırılmalıdır, serbest ticaret bölgelerinin sayısı ve etkinliği arttırılmalıdır, gümrük birliğine dâhil olmayan ülkelerle yapılan ikili serbest ticaret anlaşmaları arttırılmalıdır, bu anlaşmaların kapsamı genişletilmelidir. Yurtiçi ve yurtdışı fuar çalışmaları hızlandırılmalıdır. İhracatçılara sağlanan Eximbank kredileri arttırılmalı ve ihracata yönelik üretim yapacak yabancı doğrudan yatırımlarına ek teşvikler sağlanmalıdır. İhracat malları arasında yüksek teknolojili ürünlerin payı arttırılarak, ihracattan elde edilen katma değer artırılmasına yönelik olarak; kamu ve özel sektörün Ar-Ge harcamalarını arttırmada düzenlemeler yapılmalıdır, teknoloji ithalatı kolaylaştırılmalıdır, yurtdışı firmalarla ortak üretim anlaşmaları özendirilmelidir, teknoloji yoğun üretim yapacak yabancı yatırımcı firmalara ek teşvikler sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adams, W. M. (2001). Green Development: Environment and sustainability in the third world (2.Baskı), London: Routledge.
- Aksu, C. (2011). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre, Güney Ege Kalkınma Ajansı.
- Beyhan, E. (2008). "Sürdürülebilir Kalkınma-Çevre ve Yerel Yönetimler", Yerel Siyaset Aylık Bilimsel Siyasi Dergi, 35, 12-17.
- Bonnett, M. (2013). Sustainable Development, environmental Education and the Significance of being in Place, The Curriculum Journal, 24(2), 250-271.
- Çakmak, H. (2014). "Türkiye'nin Coğrafi Yakınlığa Bağlı Dış Ticareti ve Büyüme Üzerindeki Etkisi (1980-2011)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Erzurum.
- Çepik, B. (2015). "Sürdürülebilir Kalkınma Çerçevesinde Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Politikaları", Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Çiçek, M. E. (2012). "Sürdürülebilir Kalkınma Çerçevesinde Türkiye'nin Enerji Politikaları ve Nükleer Gereklilik", Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Erdoğan, S. (2006). "Türkiye'nin İhracat Yapısındaki Değişme ve Büyüme İlişkisi: Koentegrasyon ve Nedensellik Testi Uygulaması", Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi.
- Howarth, R. B. (2012). Sustainability, Well-Being and Economic Growth, *Minding Nature*, 9.
- Kapkara, S. (2015). "Yükselen Ekonomiler Arasındaki Ticaret Hacminin Çekim Modeli İle Ekonometrik Analizi", Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Karahan, H. (2014). Küresel Ekonomi "Taze" Bir Soluk Ararken, Hoşçakal BRIC, Merhaba MINT, SETA, Sayı:100.
- Meadows, D. H. & Meadows, D. (1972). Limits to growth, Report to the Club of Rome, New York: Universe Books, Milet, Dennis S. (1999) Disasters by Design: A.
- Ozmehmet, E. (2008). "Dünya'da ve Türkiye'de Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları", E-Journal of Yaşar University, Cilt:3, Sayı:12, İzmir.
- Özkul, M. F. (2011). "Dünya Ekonomisinde Değişen Dengeler ve Yükselen Ekonomilerin Artan Önemi", Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Parasız, İ. (2004). Türkiye Ekonomisi, Ezgi Yayınevi, Bursa.
- Sanwal, M.. (2003). Sustainable Development: Search for New Principles and Priorities, In Global Environmental Governance: the Post-Johannesburg Agenda, Yale Center for Environmental Law and Policy, Bonn.
- Takım, A. (2010). "Türkiye'de GSYİH ile İhracat Arasındaki İlişki: Granger Nedensellik Testi", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14 (2): 1-16.
- Tecer, M. (2003). Türkiye Ekonomisi, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Turkishtime Global Export. (2015). BRIC'in Yıldızı, Zor Virajlardan Geçiyor, HSBC Bank A.Ş..
- Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı (2015). Dünya Ekonomisindeki Son Gelişmeler Bülteni, Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Küresel Ekonomik Gelişmeleri İzleme Değerlendirme Dairesi, Sayı:2.
- Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı. (2013). Yıllık Ekonomik Rapor 2013.
- Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı. (2016). Yıllık Ekonomik Rapor 2016.
- Varol, G. M. (2003). "Cumhuriyetin 80. yılında 1923-2003 Türk Dış Ticaretinin Gelişiminin Kısa Tarihiçesi", Dış Ticaret Dergisi, DTM Yayınları-Ekim.
- Yıldırım, U. & Öner, Ş. (2003). "Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımının Türkiye'ye Yansımaları: GAP'ta Sürdürülebilir Kalkınma ve Yerel Gündem 21", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt:12, Sayı:4.
- Zengin, E., Başkurt, M. & Es, M. (2014). "Yerel Yönetimler ve Yerel Kalkınma", Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:3, Sayı:2.
- T.C. Ekonomi Bakanlığı. (2017). <http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home> adresinden erişildi. (ET: 01.02.2017)
- The World Bank. (2017). <http://data.worldbank.org> adresinden erişildi. (ET: 01.02.2017)
- The World Trade Organization. (2017). https://www.wto.org/english/res_e/res_e.htm adresinden erişildi. (ET: 01.02.2017)
- International Monetary Fund. (2017). <http://www.imf.org/en/data> adresinden erişildi. (ET: 01.02.2017).